

BİRLEŞİK Kafkasya

(VEREINIGTES KAUKASIEN)

Kafkasya İstiklâl Komitesinin Organidir

Her ay üç dilde çıkar:
Türkçe, İngilizce ve Rusça

Yazı Kurulu Başkanı: A. KANTEMİR
İdarehane adresi: München 8, Steinstr. 40

3 ncü yıl

Ocak - Şubat 1953

No 1-2 (18-19)

Yeni yıla girerken

Meçhul istikbal karşısında sıkıntılı intizar ve tehlikelerle dolu soğuk savaşın bir yılı daha geçti. Geçen yılın içinde, hür dünya ile bütün dünyayı kölelik rejiminin hükmü altına almak gibi çılgın bir hayale kapılan meczup Sovyet loktrinerlerinin başında bulunduğu dünya belâsı arasındaki ihtilâf daha kat'î bir şekil aldı.

Hür dünya devletlerinin, doğrudan doğruya Sovyet hükûmetinin tesiriyle, Kore, Vitnam, Hindicinde tahrik edilen savaşlara son vermek için yaptıkları bütün gayret ve teşebbüsler hiç bir netice vermedi. Bilâkis, barışçı teklif ve anlaşma teşebbüsleri, Moskovada, Lenin ile Stalinin kehanetlerine göre, muhakkak ölüme mahkûm olan çürümüş burjuva dünyasının gösterdiği zaaf eseri telâkki ediliyordu. Rus bolşevizm kurucularının bu açıklamalarına uyan Sovyet hükûmeti, kıvılcımlarını küreiarzın diğer "nevraljik" noktalarına nakletmek maksadile, savaş alevini körüklemeye devam ediyordu.

Birleşmiş Milletler Kurulu ile kudretli Amerika Birleşik Devletleri dünyaya sulh ve savaşın tahrip ettiği Avrupa memleketleriyle, Asya ve Afrikanın geri kalmış halklarına maddeten yardım etmeğe çalışırken, Sowyetler, kürek mahkûmları gibi çalıştırdıkları kolhozcuların ve fabrika işçilerinin ağır emeği neticesinde elde edilen millet parasıyla, millet servetini kontrolsüz sarfederek tahripkâr faaliyette bulunuyorlardı.

Geçen yıl Sovyet diplomatlarının Birleşmiş Milletler Kurulu oturumlarına iştirakleri, bu milletlerarası müesseseyi, açıkça kendi demagojik propaganda kürsüsüne çevirmek hedefini takip etti. Vişinski, Gromiko ve diğerleri, ikinci dünya savaşı arifesinde, Cenevrede, Cemiyeti Akvam toplantılarında, bu yüksek milletlerarası müessesenin itibarını kırmak ve sulh ile yaratıcı emeği istih-dâf eden bütün anlaşmaları akamete uğratmak için, acı hatıralı Litvinof nasıl hareket ediyor idise, tıpkı onun gibi davranıyorlardı.

Geçen yılın hâdiseleri, iki rejimin — demokrat ve sovyet rejimlerinin — sulh halinde bir arada yaşamalarına imkân olmadığını bütün çıplaklığıyla gösterdi. Bütün hür dünyada ve bilhassa İngiltere ile Amerika Birleşik Devletlerindeki serbest seçimler, halk kitlelerinin komünizme karşı aldıkları menfi vaziyeti apaçık meydana koydu ve iktidara, manlıka uygun olarak, ikinci dünya savaşı

çalışmaları ve ciddi kararları neticesinde, biz yeni yıla, Kafkasya Konfederasyonu esasları üzerinde kurulan müşterek vatanımızın kuruluşu ve istiklâli uğrunda mücadeleye devam etmek azmiyle, Birleşik Kafkasya bayrağı altında müşterek ve sıkışmış saflarla giriyoruz.

18 ay evvel müteşebbis bir grup tarafından neşir hayatına başlayan "Kafkasya" dergisi, ideolojik hedeflerini ve pratik faaliyetini tamamen uygun bulan konferans tarafından çok takdir edilmiştir.

Müşterek faaliyetin idaresi için Kafkasya İstiklâl Komitesini kuran konferans, "Kafkasya" dergisini "Birleşik Kafkasya" ismi altında Kafkasya İstiklâl Komitesi organı olarak kabul edilmesi kararını vermiştir.

Yeni kuvvetlerle ve yükselen enerjyle faaliyetimize devam ederken, Kafkasyanın istiklâl ve hürriyet fikrine bağlı olan yurttaşlarımız ve okuyucularımızın sempatisine mazhar olacağımızı kuvvetle fîmit ediyoruz.

Noy Jordanya

Yazan: A. Kantemir

Bu yılın 12 Ocagında, Pariste, 85 yaşında olarak, müstakil Gürcüstan Cumhuriyetinin ilk hükümet başkanı ve cumhurbaşkanı Noy Jordanya vefat etmiştir.

Noy Jordanya 15 Ocak 1867 de Batı Gürcüstanın Gurya bölgesinde, Lanc-huti köyünde doğmuştur. Müteveffa evvelâ, Tifliste Ruhani seminerinde tahsil görüyor, sonra Warşova Veteriner enstitüsüne giriyor, fakat kısa bir zaman sonra enstitüyü terkederek, tahsilini tamamlamak üzere İsviçreye gidiyor. Noy Jordanya burada, kendisini büyük bir heyecanla politika, sosyoloji ve ekonomi meselelerin tetkikine veriyor.

1890 yılında Avrupadan memleketine dönen Jordanya, ihtilâlcı sosyal-demokrat olarak, Karl Marks ilmi esasları dahilinde, kendi hayatını içtimai-siyasi ve edebi faaliyete hasrediyor.

N. Jordanya, daha Şubat 1893 de, Rusya sosyal-demokrat partisi Gürcüstan seksiyonunun esasını koyan "Mesame Dase" ismindeki genç marksistler grubunda göze çarpan bir rol oynuyordu. Bu

grubun ilk politik ve ekonomik programı N. Jordanya tarafından kaleme alınıyor ve "Moambe" dergisinde neşrediliyor. Daha sonra yeni çıkmaya başlayan haftalık "Kvali" dergisine intisap eden Jordanya, kısa bir zaman içinde, derginin tahrir müdürü oluyor; aynı zamanda da, hürriyetini tehlikeye koyarak ve defalarca Çar hükümeti polislerinin tevkifine maruz kalarak, bir sıra popüler broşürler yazarak neşrediyor; partisinin gizli (yeraltı) faaliyetlerine faal bir surette iştirak ediyor.

1900 yılında Kafkasyada yapılan 1 Mayıs bayramı münasebetiyle neşredilen gizli beyannamenin müellifi N. Jordanya'dır. Bu devirde Jordanyanın geyreti sayesinde Rusya sosyal-demokrat partisi Gürcüstan seksiyonu, faaliyetini genişleterek, kısa bir zamanda ihtilâlcı ve siyasi propagandanın büyük merkezi haline gelen, Rusya sosyal-demokrat partisi Maveray-i Kafkasya seksiyonunu vücade getiriyor.

Bu keyfiyet, Çar hükümetinin, Noy Jordanyayı Gürcüstandan sürmesine se-

bebiyet veriyor. Bu vaziyete tahammül edemeyen N. Jordanya Avrupaya kaçarak, Çar polisinin — meşhur Ohrana'nın (gizli polis) takibatından gizlenen Rus ve diğer milletler mültecilerinin ihtilâlcî çevrelerine devam ederek, 1906 yılına kadar orada kalıyor.

Burada, Noy Jordanya propaganda mahiyetinde broşürler ve beyannameler neşrederek faaliyetine devam ediyor. Bu cümleden olarak, Gürcüstanda milliyet meselesine tahsis ettiği bir broşürde, sınıf farkı gözetmeden Gürcüstanın millî vahdeti fikrini müdafaa ediyor.

N. Jordanya, Çarlığı devirmek için ihtilâl hazırlayan muhtelif parti liderleriyle birlikte bir çok toplantı ve münakaşalara katılıyor ve ezcümle Brüksel'de (1903) toplanan Rusya sosyal-demokrat partisinin 11 nci kurultayına iştirak ediyor. Malûm olduğu vechile, bir müddet sonra partiyi iki hizibe — bolşevik ve menşevik hiziplerine — ayrılmasını intac ettirecek olan Lenin ile Martov'un arasındaki fikir ayrılığı ilk defa bu kurultayda beliriyor. N. Jordanya, bu parçalanmada kat'î olarak menşeviklerin noktaî nazarına iştirak ediyor.

Bolşeviklerle menşeviklerin resmen ayrılmaları, 1905 yılı Nisan ayında Londra'da toplanan ve Leninin riyaseti altında bolşevik merkez komitesini seçen Rusya sosyal-demokrat partisinin kurultayında vukubuluyor. Bu hemen hemen, Japon filosu tarafından Çuşima deniz muharebesinde Rus filosunun, veva Lenin'in tabiriyle (Lenin, eseri, cilt: 7, sah. 335) "bütün Rusya imparatorluğu g'bi, manasız, âciz ve korkunc muazzam filonun" darmadağın edildiği zamana tesadüf eder. Bu askerî hezimet, N. Jordanyanın, ihtilâl faaliyetine yeniden başlamak üzere, Avrupadan döndüğü Kafkasya dahil, bütün Çar imparatorluğunda ihtilâl hareketlerine, isyanlara ve köylü ayaklanmalarına bir işaret teşkil ediyor.

N. Jordanya Kasım 1905 de, artık Tiflisde işçilerin grevini idare ediyor ve "Shivi" isimindeki sosyal-demokrat gazetesinin tahrir müdürlüğünü yapıyor. Bu kızgın devirde, Gürcüstanda ve bilhassa Gurya bölgesinde, çarlık istibdadına karşı köylü isyanları birer ateş gibi parladığı sıralarda, Jordanyanın, burada, Lenin nazariyesini tiliyatta tatbik etmek isteyen Stalinin muhalefetiyle karşılaşması calibi dikkattir. Mamafî, Stalin, bütün umumî halk ve parti toplantılarında, N. Jordanyanın darbeleri altında mütemadiyen mağlûbiyete uğrayarak, chemmiyetsiz denecek derecede oy toplayabiliyordu.

1906 yılında N. Jordanya Tiflis şehrinde, Bütün Rusya Devlet Dumasına (meclisine) mebus seçiliyor ve orada sosyal-demokrat fraksyonun başına geçiyor. Devlet Duması'nın dağıtılmasından sonra, N. Jordanya "Viborg beyannamesi" denilen bir beyanname imzaladığı için, Çar hükûmeti tarafından tevkif edilerek, üç ay hapse mahkûm ediliyor. Mahkûmiyetini bitirdikten sonra, Gürcüstana dönen N. Jordanya, sosyal-demokrat partisin değişmez lideri, ileri gelen nazariyeci ve püblisist sıfatıyla partisinin kuvvet ve nüfuzunu takviye ederek, 1917 ihtilâline kadar faaliyetine devam ediyor. Bu faaliyetinin neticesinde, N. Jordanya, partisinin başında olarak ve Kafkasyanın diğer milletlerinin siyasi hayatına dahi tesir ederek, Gürcü milletinin hakikî şefi oluyor.

Bolşevik propagandasının tesiriyle, bir sel halinde, Kafkasya cephesini terk ederek memleketlerine dönen Rus orduları, yolları üzerinde bulunan köyleri, şehirleri, hatta bütün bölgeleri tahrip ve yağma ederken, N. Jordanya büyük bir ustalık ve kolaylıkla, bu tehlikeyi Tiflisten ve Gürcüstanın diğer şehirlerinden uzaklaştırmaya muvaffak oluyor.

N. Jordanya son derece ihtiyatlı bir siyaset adamı idi. Birinci dünya sava-

şında o, ne Çar ordularının mağlûbiyetini arzu eden ve Leninin başında bulunduğu bozguncularla, ne de Kerenski'nin idare ettiği ve "zafer elde edilmeye kadar" şiarıyla sonuna kadar harbetmek isteyen sosyal-demokrat ve sosyal-ihtilâlcilerle beraber değildi.

Gürcüstanın Rusyadan ayrılıp ayrılmaması meselesinde dahi, N. Jordanya kat'i bir karar vermek için acele etmiyordu. Bu hususta, doğrudan doğruya meşhur Gürcü vatanperveri İlya Çavçavadze'nin fikirlerinin tesiri altında teşekkül eden Gürcü nasyonal-demokratları ile diğer millî grupların aldıkları pozisyonun, daha millî ve radikal olduğuna şüphe yoktur. Gürcü milliyetçileri birinci dünya savaşı arifesinde, Berlinde, profesör Tseretelli, G. Maçabeli ve diğerlerinin idaresinde, Gürcüstan Kurtuluş Komitesini kurmuş bulunuyorlardı.

Bu Komitenin Gürcü lejyonu, millî-kurtuluş idesiyle, Gürcüstanın istiklâli için, Kafkasya cephesinde Rusyaya karşı savaşıırken, N. Jordanya mütereddît bir halde, belki de Rus ordusunun henüz Kafkasyada bulunduğunu nazarı itibara alarak, biraz daha beklemeyi tercih ediyordu. Diğer taraftan Rus sosyal-demokrasisi ile bağlı bulunan N. Jordanya, belki de, hâlâ Rus demokrasinin zafetine ve marksistlerin düşündükleri gibi, millî dâvanın enternasyonalizm çerçevesi içinde sulhen halledilebileceğine inanmış bulunuyordu.

Fakat, Lenin tarafından Bütün Rusya Müessesan Meclisi dağıtıldıktan ve bütün Rusya imperatorluğu anarşi içinde çalkalanmağa başladıktan sonra, N. Jordanya müsait zamanın geldiğine kanaat getirerek ve Gürcü millî partilerle de mütabık katarak, Millî Şura kuruyor ve bu Şura 26 Mayıs 1918 de Gürcüstan Cumhuriyetinin istiklâli hakkındaki tahriri aktı yayınlıyor.

Bu akt, bilâhare, en liberal seçim kanunu esasları dahilinde yapılan seçim-

lerin neticesinde kurulan Gürcüstan Müessesan Meclisi tarafından da tasdik ediliyor. Müessesan Meclisi N. Jordanyayı cumhurbaşkanlığı ve aynı zamanda hükûmet başkanlığına seçiyor.

Gürcüstan istiklâli evvelâ merkezî devletler: Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Türkiye tarafından, sonra itilâf devletleri: İngiltere, Fransa, Belçika ve diğerleri tarafından ve nihayet 1920 de Sovyet hükûmeti tarafından tanınıyor.

N. Jordanya hükûmeti, Gürcüstan gibi millî istiklallerini ilân eden ve yeni hayat ile millî kültür kuruluşu yoluna girmiş bulunan diğer Kafkasya milletleri — Azerbaycan, Ermenistan ve Simalî Kafkasya milletleriyle birlik halinde, kısa bir zaman içinde, Gürcüstan millî kültürünün ihvası yolunda bir çok ıslâhat yapmak imkânını buluyor.

Maalesef, Kafkasyalıların bütün bu tesebbüsleri ve millî kuruluşları inkıta uğradı. Sovyet hükûmetinin Kafkasyaya haince taarruzuyla onlara müthiş bir darbe indirildi. Evvelâ Simalî-Kafkasya ile Azerbaycanı, sonra Ermenistanı çiğneven kızıJordu, Gürcüstana saldırdı ve kanlı muharebelerden sonra, 19 Mart 1921 de, Gürcüstan ile birlikte bütün Kafkasyayı istilâ etti. Fikir mücadelesinde mağlûp olan Stalin, yabancı ordunun süngülerine dayanarak savaşta galip geldi.

Gürcüstanın Sovyet orduları tarafından istilâsından sonra, N. Jordanya hükûmetiyle birlikte, hudut dışına çıkmak mecburiyetinde kalıyor ve yerleştiği Fransadan, memleketinin istiklâi uğrunda mücadele idaresine durmadan devam ediyor.

Kafkasya şöyle dursun, fakat aynı zamanda, dış memleketlerde de şöhret kazanan ve milletin tarihinde derin bir iz bırakan Noy Jordanya'nın şahsında, Gürcüstan büyük bir siyaset adamını kaybetmiş bulunmaktadır.

Tarihî bir olayın manası

Yazan: M. E. Resulzade

Kafkasya mukadderatıyla alâkadar olanlar için, içinde bulunduğumuz şubatın hususi bir değeri vardır: bundan 35 yıl evvel, 9 Şubat 1918 de, Tifliste, Maveray-i Kafkasya Seym Meclisi açılmış; Maveray-i Kafkasya hükûmetini kurmuştur.

Tarihten yediği darbemin tesiriyle başı aşağı yuvarlanan Çarlık binası, içindeki tezatların sevkî ile, iki yandan sökülerek, büyük bir sür'atle çöküyordu.

Bu çöküş, bir yandan geniş halk kitlelerini iptidailik, hukuksuzluk ve karanlıkta bırakan çarlığın geri nizamını, öbür yandan da milletleri hürriyet ve istiklâl-lerinden mahrum ederek, esarette tutan Rusya imparatorluğunu bitirecek bir uçuruma doğru yıkılıp gidiyordu.

Büyük ihtilâl adımı taşıyan bu çöküşün objektif seyrine, onu benimseyen iki sübjektif hareket, istedikleri istikameti vermek istiyorlardı: Rus liberalizm ve demokratizmine mensup "üniversel" bir fikir cereyanı ihtilâldeki çarlık nizamına karşı kabaran unsuru teşvik ettiği halde, Rusya bütünlüğünü yaralayan bu akının önüne geçmek istiyor; fakat Rus-tan gayri milletlere mensup milli-kuruluş zihniyeti, bilâkis, asıl bu akının kuvvetlenmesini daha ziyade özliyordu.

Bütün hayatı mecmuu üç buçuk ay süren Seym Meclisi ile onun teşkil ettiği Maveray-i Kafkasya Hükûmeti, işte bu çöküş seyrinin yolu üzerinde rastladığı menzillerden biri idi. Bu, bir epizoddu.

Bolşeviklerin Petrogratta Rusya Müessesan Meclisini kovmaları akabinde Maveray-i Kafkasya mintakasından secilen müessesan âzâsının Tifliste içtimaları üzerine kurulan Seym, Maveray-i Kafkasyayı, Rusyadan ayrı, müstakil bir devlet olarak ilân edinceye kadar epeyi

müşkülât çekmiş, bir çok tereddütler ve münakaşalara sebep olmuş, dramatik anlar yaşamıştır.

Maveray-i Kafkasya Hükûmetinin kuruluşu, aynı zamanda bu hâdiseyi demokrat inkılâp Rusyasının duçar olduğu kaza ve kader sebebiyle muvakkat ve elim bir zaruret şeklinde gören zihniyet ile, onu (yâni bu hâdiseyi) siyasî ve iktisadî menfaatleri müsterek Kafkasya milletlerinin istiklâllerini kazanmak ve millî hâkimiyetlerini kurmak bakımından mesul bir hâdiseye gibi telâkki eden diğer bir zihniyet arasında oldukça enteresan çarpışmalarla siddetli münakaşalara batis olmuştur.

Nisanın 9 unda Seym Meclisi, Maveray-i Kafkasyanın Rusyadan ayrı, tamamile müstakil bir devlet olduğunu bütün cihana ilân etmek kararını verirken, Rusya bütünlüğü ile ihtilâl birliğini bir gören zihniyet, Rus mebusu Semyonov'ın ağzıyla, Kafkasyalıları pek büyük bir hata işlemekle itham etmiş: "bir kere bu sürüşgen (kayıcı) yola girdimi, artık Kafkasyanın Rus idaresinden evvelki ufak hanlıklar, derebeylikler ve kavmiyetlere varıncaya kadar parçalanarak iptidai bir hale geleceğini" bir tariz şeklinde ortaya atmıştı.

Biraz sonra hâdiseler sanki bu "kehaneti" teyit etmiş; mayısın 26 sında Gûrcistan, 28 nde de Azerbaycan ile Ermenistan kendi istiklâllerini ilân ederek, Maveray-i Kafkasya Seymi dağılmıştır.

Maveray-i Kafkasya Seyminin duçar olduğu bu akıbet, Kafkasya birliğine kıymet veren ve onu Kafkasya milletlerinin istiklâl ve tamamiyetleri için zarurî görenlerce pek elim bir hâdiseye olarak kaydolunmaktadır. Kafkasyalı vatandaşlarımızdan bir kısmı akim ka-

tan bu teşebbüste, hattâ Kafkasya birliği namuna yapılan bir tecrübenin, 1918 de ademi muvaffakiyete uğradığını görmekle müteessirdirler.

Bu, cidden üzerinde durulacak bir mevzudur. Fakat bu hususta kat'i bir fikir beyan etmeden evvel, mesele tetkik edilmeli, yapılmış bir tecrübenin tahlil ettiğimiz çöküş seyrindeki mevkii hakikiyle tayin olunmalıdır.

Şu devre ait materyallerle, bizzat Seym'de geçmiş müzakeratı tetkik edecek olursak, bu tecrübenin Kafkasya milletlerini birleştirmeye müteveccih aşağıdan gelen bir hamle değil, çöken Rusya imparatorluğunda bir parça teşkil eden bu kıt'ayı olsun bir arada tutmak hissiyle yukarıdan bir cehd mahsulü olduğunu görürüz.

Bir makalenin hacmi işbu davayı burada etraflı surette tahlil ve tevsik etmeye müsait değildir; böyle olmakla beraber, mevzuuyla alakadar bir iki vesikadan, muhtasar da olsa, bahsedelim:

Bir kere Seym Meclisindeki müzakerat, hemen ilk bakışta, bize bu tarihi hakikatı ispat eden pek çok materyaller verir. Ezcümle "Müsavat" natıkları Seym Meclisinin muvakkat ve müessesan mahiyetinde olduğu üzerinde ısrar etmiş; müsterek Kafkasya hükümetinin milletlerarası bir ittihadı doğru gitmesi zaruret ve lüzumunu daima kaydetmişlerdir. Fakat şimdi, hâdiseden 35 yıl geçtikten sonra, Gürcü Sosyal-Federalistlerinden Lashaşvili'nin Seym'de bu mevzuu dair söylediği sarih sözler, bilhassa ehemmiyet kazanıyor. Lashaşvili demiş ki:

"...Biz Sosyalist-Federalistler*) düşünürüz ki hür Maveray-i Kafkasya milletlerinin ittihadı yukarıdan değil, aşağıdan gelme bir yapıcılıkla vücut bu-

lur. Evvelce milletler bizzat kendi mukadderatlarına sahip olur, milli arazileri üzerinde kendi hükümiyetlerini korur; sonra ise müttehit bir hükümet veya Seym Meclisini teşkil ederler."

Lashaşvili, Kafkasya milletlerini kendi aralarında birleştiren pek mühim iktisadî, malî ve askeri menafii ortaklığını kabul etmekle beraber, Kafkasya veya Maveray-i Kafkasya tabirinin milli bir mana değil, sadece coğrafi bir mefhum ifade ettiğine işaretle ilâve etmiştir ki: "milli hükümetlerin hudud ve se-lâhiyetleri belli olmadıkça, bugünkü şekliyle Maveray-i Kafkasya Seyminin ihtilâl esnasında yukarıdan gelen diğer bir çok kombinasyonlar gibi iflâsa mahkûm kalacağına şüphe yoktur."

Hic şüphesiz ki bu ifade tarzı büyük ihtilâldeki çöküş seyrini sonuna kadar sezen ve bunu iyi gözle gören bir telâkki mahsulüdür. Bu telâkkiye göre Seym, birleşmek isteyen Kafkasyalı milletlerce gösterilmiş müsterek hamleyi değil, sadece Rusya ihtilâline ait kıymetleri bu muntaka dahilinde muhafaza etmek isteyen bir cehdi temsil eder ki, ister istemez, muvaffakiyetsizliğe uğrayacaktır.

Fakat, Seymin dağılmasıyla müsterek Kafkasya idesi hiç de iflâs etmedi; bilâkis, milli cumhuriyetler kurulur kurulmaz bu fikir yeni baştan canlanmağa başladı. Seym'de iken "müstakbel Rusya ile federasyon" nakaratı tekrar tekrar işitilirken, müstakil Kafkasya cumhuriyetlerinde Kafkasya konfederasyon şîarı bu fikri tamamiyle unutturdu. Ve konfederasyon fikrinin realizasyonuna bir kadem olmak üzere, Gürcüstan ile Azerbaycan cumhuriyetleri arasında hemen tedafii bir ittifaq muahedenamesi imzalandı. Ermenistan cumhuriyetine de bu muahedeye kosulmak için teklif olundu ve imkân bırakıldı. Aşağıdan yukarıya doğru bir birleşme hareketi başladı. Bu birleşme hareketinin Şimalî Kafkasya ile Azerbaycan ve Gürcüstan cumhuri-

*) Bunlar, Sosyal-Demokratlardan gayri ve Gürcü sermitti içinde akulliyet teşkil eden bir tirkadirdir.

yetleri arasındaki tezahürleri dahi, kendini ayrıca göstermekte, muayyen vakalarda kendi ifadesini bulmakta idi.

Rus mebusunun yukarıda zikri geçen kehanetine rağmen, yüz senelik çar boyunduruğundan kurtulunca, Kafkasyalı milletler, suursuz birer kavmiyetler ve feodanteler değil, şekillenmiş birer millet halini aldılar, birer devlet olarak kurtuldular.

Ne yazık ki, bu kurtuluş uzun sürmedi. Bu talihsizlikte beynelmilel na müsait hâdiselerle tarihî objektif şartların pek büyük bir tesiri olmakla beraber, hiç şüphesiz, Kafkasyalı milletlerin kendilerine ait sübjektif noksanların da rolü büyüktür. Bunlar meyanında müsterek Kafkasya vatandaşlığı şuurlundaki zaafa, elbette, pek mühim bir yer ayırmak lâzım.

Şimdi 35 yıla yakındır ki Kafkasyalı milletler tekrar düştükleri kızıl Rus istilâsı altında her türlü zulüm ve mahrumiyetlere katlanarak yaşıyorlar.

Hem de nasıl! ... Kan ve ateş içinde geçen bir yaşayış, tam manasıyla bir cidal. Millî varlık, beşerî hürriyet ve medenî kıymetler namına yapılan amansız bir cidal! Kurtuluş ve istiklâl mücadelesi! ...

Söyle böyle, artık millî hudutlar dahilinde ve şeklen millî hükümetler halinde yaşayan Kafkasya milletlerini yürüttükleri bu mücadelede candan birleştiren bir şuurun günden güne kuvvetlendiğine her gün yeni delillerle şahit oluyoruz. Aynı düşmana karşı, aynı maksat namına ve aynı metotlarla mücadele eden bu milletlerde Kafkasyalı milletlerin aynı siyasî mukadderat ve aynı hayatî menfaatlara malik oldukları kanaatinin yerleştiğini günü gününe gördüğümüz vakalarla tespit edebiliriz.

Konfederasyon şiarı bugün artık, değil ki ancak muhaceretteki siyasîlerce

günün şiarını teşkil etmiş, hayır, içeriden gelen haberler dahi bu fikrin orada hâkim olduğunu kat'iyetle teyit ediyorlar.

Çar boyunduruğundan birer millet ve birer cumhuriyet halinde çıkabilen Kafkasyalı milletler, komünizmin çökeceği sırada, şüphe yoktur ki, müttehit ve müttefik bir Kafkasya şeklinde kurtulacak, konfederatif bir birlik kuracaklardır.

Carlizmi deviren ihtilâl, Rusya imparatorluğunun düşüşündeki çöküş seyrini sonuna kadar götürmüş, netice millî teşekküllerin halâsına kadar ermişti. Komünizmin düşmesiyle de mentaalları ve mukaderatları bir olan milletler, kendi aralarında birleşerek, hürriyet ve istiklallerini el birliğiyle kazanacaklardır.

Maveray-i Kafkasya Seyminin tarihî objektif rolü, millî-kurtuluş zihniyeti bakımından, temsil ettiği kıt'ayı Rusyadan ayırmaktı. Bizce o, bu rolünü yapmış ve bu suretle tarihe muayyen bir aktifle geçmiştir. Ne olsa da Rusya imperatorluğundan millî cumhuriyetlere doğru giden çöküş hattı üzerinde dağıtıcı (destrüktif) bir merhale teşkil eden Seym, hiç bir zaman müsterek menfaatlerini derketmek suretiyle, birliğe doğru yürüyen milletlerin yükselen hedefini teşkil eden yapıcı (strüktif) Kafkasya konfederasyon idesine benzemez!

Evet, Kafkasya birliği şiarı artık aşağıdan yukarıya doğru giden yapıcı bir fikirdir. Gelecek ilk siyasî fırsat, şimdi bir duygu halindeki bu yürüyen fikre, kat'i bir zafer getirecek; onun, duygudan işe geçerek, siyasî bir müessese şeklinde maddileşeceğini ebediyen temin edecektir!

Söyle ki: Maveray-i Kafkasya Seymi öldiyse, yaşasın Kafkasya Konfederasyonu!

Birleşik Kafkasya

Yazan: D. Vaçnadze

Tarihi hedefimiz

Kafkasya milletlerinin mazideki tarihi hayatlarından alınan zengin tecrübeler, asrımızın başlangıcından zamanımıza kadar yaşadığımız hadiselerin ve olayların benzerliği, öyle kavi bir durum husule getirmiştir ki, muhtelif memleketlerle çevrili bulunan Kafkasyanın coğrafi vaziyeti, onun her hangi bir kısmının, diğer kısımlardan ayrı olarak, kendisine siyasi imtiyazlı bir hal yaratmak imkânını bertaraf etmiş bulunmaktadır. Kafkasyanın her hangi bir kısmının hürriyeti, sıkı bir surette, diğer kısımlarının hürriyetine bağlıdır. Başka bir tabirle Kafkasya bir kül olarak hür olmalıdır.

Bizim tarihi hedefimiz, Kafkasyanın siyasi vahdetini kurmak ve milletlerinin milli dinamizmine istinat ederek, ondan kuvvetli bir milletlerarası faktör vücade getirmektir.

Son dünya savaşı arifesinde, Kafkasya meselelerini iyi bilen İngilizlerden birisi Bay W. S. D. Allen, Kafkasyanın politik, stratejik ve milletlerarası ehemmiyetini tayin ederken şöyle yazıyordu:

"Nüfuslarının miktarını ele alarak, Kafkasya milletlerinin ehemmiyeti hakkında hüküm vermek doğru olmaz. Meselâ: Ukraynanın 40 milyonluk nüfusuna nispeten, Gürcüler ile Azeriler üçer milyondan, Ermeniler ile Dağıstan müslümanları ikişer milyondan daha az nüfusa maliktirler. Fakat, strateji bakımından, Kafkasyanın ehemmiyeti, Ukrayna ile kabili kıyas değildir."

Bundan sonra, Karadeniz ile Hazer denizi arasında yerleşmiş bulunan Kafkasyanın, askeri noktayı nazardan

ehemmiyetini, Türkiye, İran ve Türkistan'a olan yakınlığını, büyük su yolu Volga ile olan komşuluğunu, Kafkasyayı Basra körfezinden, Irak'tan, Cenubi İran petrolünden ayıran mesafenin kısalığını kaydeden Bay Allen şu neticeye varıyor:

"Alâkadar hiç bir devlet, başka bir devletin Kafkasya herzahına yerleşmesine müsaade edemez. Böyle bir yerleşme, Türkiye ile İranın istiklâllerinin sonu demek olur. San Remo'da hemen hemen 20 yıl için gömülen Kafkasya davası yeniden günün meselesi haline geliyor... Halen mevcut bulunan Kafkasya federasyon nazariyesi, Sovyetler Birliği inhiâl ettiği takdirde, filiyatı tatbik edilebilir. Böyle bir federasyonun esalı bir surette kurulması ve istiklâlinin tammaması, Türkiye, İran, Büyük Britanya, Ukrayna, "Mihver" devletleri ve kısıltılmış Rusyanın menfaatlerine tekabül edeceği muhakkaktır. Bilâhare Kafkasya Konfederasyonu ilgili — büyük ve komşu devletlerin aralarında yapacakları anlaşma ile tastik edilir."*)

İkinci dünya savaşı arifesinde, Kafkasya mütehassısı İngiliz siyaset adamının ortaya attığı bu fikirler, her iki dünya savaşı umumî askeri harekâtının aldığı seyir ile de teyit edilmektedir. Daha birinci dünya savaşında Alman askeri-siyasi stratejisinin, Kafkasya herzahını ele geçirmek hedefi kendisini gösterdi. 1918 yılı yazında, Balı Avrupa cephesinde geçirdiği buhrana rağmen, Alman askerî-siyasi stratejisi Kafkasyayı işgal etmekle, hedefine ulaşmış bulunuyordu.

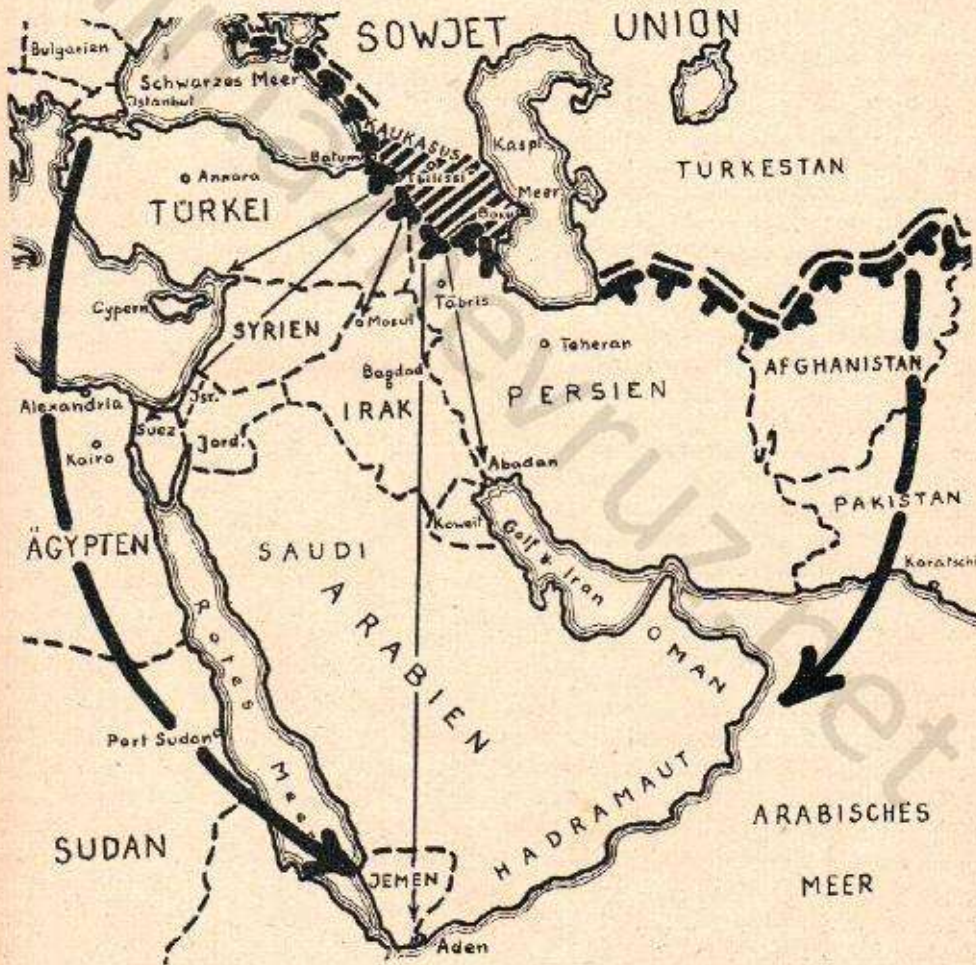
25 yıl sonra, bilindiği gibi, Leningrad ile Moskovanın karşısında donmuş Alman cephelerine rağmen, Hitlerin Stalin-

*) Power Politics in Caucasian and Turkestan by W. S. D. Allen, "East Europe and contemporary Russia", vol. 3, No 1, Spring 1939, London.

gradı vurmak plânı, esas itibarile, Kafkasyanın mühim stratejik noktalarının işgali için, Alman öncü kıt'alarının sür'atle Güneye ilerlemesini kolaylaştırmak hedefini güdüyordu.

Çağdaş Sovyet askeri-siyasi stratejisi, güneye doğru sıçrama tahtası vazifesini gören Kafkasya köprüsünün tahkimine fevkalâde ehemmiyet vermektedir.

Üçüncü dünya savaşı takdirinde, Kafkasya üssüne dayanan Sovyet saldırış plânı artık gizliliğini kaybetmiş ve onun Yakın Doğu memleketlerine — Türkiye, İran ve Arabistana — karşı taarruz istikametleri tam olarak tayin edilmiştir. Aşağıdaki harita, hiç bir izaha lüzum göstermeden, Sovyet Moskofunun saldırış yollarını açıkça göstermektedir.

Gözümüzün önünde cereyan eden ve bütün dünya için büyük ehemmiyeti

haiz olan bu apaçık hâdiselerle, iki dünyanın — Batı-demokratik ve Rus bolşev-

vik dünyasının, Hür insanlık ile kölelik saltanatı dünyasının — askeri siyasi rekabeti arasında, Kafkasyanın büyük rolü, bizim zamanımızda da, sarıh bir şekilde meydana çıkmaktadır.

Tarihin kendisi, hürriyetsever Kafkasya milletlerinin kadim kültürleri ve müşterek Kafkasya medeniyeti ile hangi tarafta bulunması gerektiğini evelden tayin etmiştir.

Yine aynı tarih, hükmedercesine, bir-

leşmiş gayretlerle milli varlıkları uğruna mücadele etmek için, bütün Kafkasya milletlerinin tam birliğini vücade getirmek gibi kat'i bir vazifeyi bizim omuzlarımıza yükletmiş bulunmaktadır. Ancak bu birleşik kuvvetler, Kafkasya milletlerini, yakın gelecekte azat edilmiş vatanda tarihi hedefine — Müstakil Kafkasya Konfederasyonunun bayrağı altında Birleşik Kafkasya hedefine-ulaştırabileceklerdir.

Matem günü

Yazan: A. Magoma

Kafkasya halkının hafızasında kızgın bir demir gibi derin iz bırakan 23 Şubat tarihi bütün Kafkasyanın milli matem günüdür.

23 Şubat 1944 de, Sovyet hükümeti Şimali Kafkasya'da, Muhtar Çeçen-Ingus Cumhuriyetini ateşle kana boğarak, tarihte misli görülmemiş bir cinayet işledi. İmha harekâtı daha evvel Kremlin divarları içinde düşünülererek tasarlanan muntazam plân mucibince icra edildi. O gün, kızılordu, hakiki niyetini tes'it ettiği yıllık bayram maskesi altında gizleyerek, kendisine Kafkasyada kanlı bir ziyafet verdi.

Kızıl ordu ile çevrilen cumhuriyetten, başlayan katliâm hakkında dışarıya hiç bir havadisın sızmaması için, sovyet barbarları ilk önce demiryolu, posta, telegraf, radyo merkezleri ve diğer muhabere ve nakil vasıtalarını işgal etmişlerdi. Bundan sonra, kızıl ordu birlikleriyle NKVD polis kıl'aları bütün halkı imha etme harekâtına başladılar. Katliâmdan ve zorla ırza geçmelerden sonra, halkın arta kalan kısmı, vahşileşmiş kızıl ordu erleri tarafından, Sibiryâ ve Orta Asyaya sürülmek üzere en yakın demiryolu istasyonlarına sevk edildi.

Katliâma şahit olanların anlattıklarına göre, sürgün feci şartlar içinde cereyan

etmişti. Muhafaza küt'ası, hüngür hüngür ağlayan kalabalık kitleyi, bir hayvan sürüsü gibi sürüyordu. Yoldan bir parça ayrılmak kaçma teşebbüsü addedildiği için, muhafızlar bu gibi hallerde hiç bir ihtar yapmağa lüzum görmeden derhâl ateş ediyorlardı.

Böylelikle, yol boyunca, hiç bir suçları olmayan binlerce kişi kurşun altında can verdi. Bedbaht halkın eşya kaybı ise mevzubahs bile değildir. Her şeyleri yağma edildi; camiler kirletildi; müze ve kütüphaneler boşaltıldı. Sokaklarda yanan ateşlerde, kitaplar, arşivler ve Şimali-Kafkasya tarihini hatırlatabilecek her şey yakıldı. Bir gün içinde tarihte görülmemiş bir şekilde, bütün bir halk imha edilmişti.

Sürgüne gönderilenler, hayvan vagonlarında kan zayi ederek Urala kadar getirildiler; oradan da aynı barbar muhafaza küt'asının refakatında, yukarıda işaret edildiği gibi, Sibiryâ ve Merkezi Asyaya sevk edildiler. Memleketlerine de Merkezi Rusyadan getirilen kolhozcu rus köylüleri yerleştirildi. Binlerce yıl yaşadığı topraklardan kovulan bu bedbaht halkın bakiyesinin akıbeti hakkında, bu güne kadar hiç bir malûmat yoktur.

Aynı akıbet ve topyekûn imhaya Karayay-Balkar, Kırım ve Kalmık muhtar cumhuriyeti halkları da uğradılar. Barbarların ika ettikleri bu hunharca cinayet, Sovyetler Birliğinin içinde ve hususıyla dış memleketlerde ancak iki yıl sonra duyuldu. Politbüro işlediği cinayeti bir mezar sükütiyle muhafaza ediyordu. Sovyet hükûmeti, gûya Almanlara harp içinde yardım eden "bir çoklarının hiyaneti ve bu vatan hainlerine yukarıda adı geçen bölgeler halkı esas kısmının mani olmadığı" hakkındaki iftira dolu küstahça "izahnameyi" ancak 25 Haziran 1946 tarihinde neşretti.

Bazı halkların topyekûn imhasına sebep olarak gösterilen bu ittihamın ne kadar esassız olduğu meydandadır. Sovyet hükûmetinin işlediği bu hunharca cinayet bütün dünyada infial uyandırdı.

Hariçte bulunan Kafkasya millî teşekkülleri, bütün ilâhî ve beşerî kanunları çiğneyen Sovyet hükûmetinin cinayetini.

Birleşmiş Milletler Kurulu ve hür dünya devletleri nezdinde müteaddit defalar protesto etmişlerdir.

Kafkasya teşekkülleri ve ezcümle geçenlerde teşekkül eden Kafkasya İstiklâl Komitesi, kendi protestolarında, Sovyetlerin Kafkasyada işledikleri bu hunharca cinayetin tahkiki için Birleşmiş Milletler Kurulunun bir tahkik komisyonu tayin etmesi ricasında bulunmuşlardır.

Maalesef, Birleşmiş Milletlerin hiç bir organı, bütün Kafkasya milletlerinin varlıklarını tehdit eden Sovyet diktatörlüğünün yaptığı bu korkunç katliama lâzım gelen ehemmiyeti vermedi.

23 Şubat tarihi Şimalî Kafkasyanın hiç bir zaman unutmayacağı millî felâket ve millî matem günüdür. 23 Şubat tarihi, aynı zamanda halkları topyekûn imha eden kızılordunun bayram günüdür.

Bugün biz, bütün insanlığın himayesine ve adaletine müracaat ediyoruz.

Bizde ve onlarda tarihî hak telâkkisi

Yazan: Mirza Bala

İstiklâlcî anti-bolşevik milletlerin hilâfına olarak, büyük ve bölünmez rusyacı anti-bolşeviklerin, şimdilik münasip bir ad bulamadıkları için, "Koordinasyon Merkezi" adını verdikleri teşkilâtın başında duran S. Melgunov, seçiminden bir müddet önce, kendi organı olan "Rossiyskiy Demokrat" (yıl-1951, sayı: 2) dergisinde şöyle diyordu:

"Benim nazarımda Rusya — tarihen teşekkül etmiş yekpare bir uzviyettir. Bu uzviyeti, şu veya bu tesadüfî ihtimaller, ne kadar realite teşkil ederlerse etsinler, kat'iyen bozamazlar. Bu sebeple devlet suuru, bence, milletlerin istiklâl hakkından çok daha yüksektir."

S. Melgunov'ın bahsettiği Rusya, ırkî, millî ve etnik Rusya değildir. Rus esaretinden kurtulup, kendi mukadderatları-

na bizzat kendilerinin sahip olmalarına, daha açık bir ifade ile, "öz başlarına buyruk" olmalarına karar vermiş ve azmetmiş olan Rus olmayan milletlerden kimsenin, böyle "millî bir Rusya" aleyhinde olmadıklarını bildiği için, S. Melgunov, tarihî bir "hak" ortaya sürmektedir. Siyasî, medenî ve hukukî bir münakaşa dolayısıyla, siyah, beyaz ve kızıl çarların istilâ "hakları" na dayanan bu tarih profesörüne göre, Rusya, sabık Rusya imparatorluğu ile bugünkü Sovyetler Birliği'ni ihtiva etmektedir ve bu hudutlar dahilinde, Rus milletinin bağrında kavnamış yekpare bir "Rusya halkı" ndan başka bir millet yaşamıyor.

S. Melgunov şöyle haykırıyordu:

"Rusya, tarihî mazisi, bolşevizm dev-

rindeki trajik hali ve istikballi ile bir bütündür."

"Rusya'nın tarihen teşekkül etmiş bütünlüğünü, hassasiyetle ve hararetle müdafaa etmek vazifesi bize terettüp eder."

"Rusya milletleri arasında müsavat hakkını tanımakla beraber, Rusya vahdetinin de müdafaasını bir vazife telâkki ederiz."

"Rusya milletleri, müsavî haklara malik olmakla beraber, tarihen teşekkül etmiş yekpare bir uzviyet olan Rusya vahdeti içinde, parçalanmaz bir küll teşkil ederler."

"Biz, bolşevizmle mücadele bahane-siyle Rusyanın parçalanmasına müsaade edemeyiz."

Görünüyor ki, S. Melgunov ve onun arkadaşları, "Rusya" dediği zaman etnik hudutları dahilindeki "millî Rusyayı" değil, "tarihen teşekkül etmiş" ve "yekpare bir uzviyet" olduğuna kani bulunduğu bir Rus imparatorluğunu kastetmektedir. Millî hudutları dahilindeki koca bir Rusyayı o istihfaf ile karşılamaktadır. "Bize Velikorusya bahşediyorlar" diye alay etmekten de kendisini alamıyor. S. Melgunov'a, gene beyaz rus cephesinin sosyalist cenahından, münakaşa mevzuu olan meselenin, siyasî ve hukukî bir dava olduğunu hatırlatanlar da olmuştur. Fakat, Rusya'nın tarihen teşekkül etmiş bütünlüğünü hassasiyetle müdafaa etmek vazifesi" karşısında, demokrasinin insanî ve medenî prensiplerine dayanması gereken milletlerin tayini mukadderat haklarını tereddütsüz olarak ayaklar altına alan S. Melgunov, tarihi hakları ileri sürmekte musırdır.

Bu "tarihi hak" da ne biçim haktır ki, yalnız müstevlilerin işine yarıyor? Bu "tarihi hak", eğer hakikaten bir hak ise, o "hak" da, hürriyet ve istiklâl için asırlarca çarpışan mahkûm bir milletin hiç mi hakkı yoktur? İstilâ bir hak te-

min ediyor da, bu kanlı istilâyâ karşı beşer takatı üstündeki mukavemet neden "tarihi bir hak" temin etmiyor? Bu nasıl hukuktur ki, yalnız kuvvet ve tahakküm hakkını tanıyor da, "kendini koruma" hakkını tanımıyor? Bunu biçim tarihi haktır ki, Müthiş İvanın, Deli Petronun ve Çılgın Katerinanın kanlı fütuhatını haklı, ona karşı millî mevcudiyetlerini muhafazaya muvaffak olan milletleri haksız buluyor? . . . Kılıç, kan ve ateş gücüyle, vahşet ve barbarlıkla "tarihen teşekkül etmiş" bir Rusya varsa, o "milletler zindanı"nda, o tehcir, imha, muhaceret ve ruslaştırma cehenneminde, millî mevcudiyetlerini koruyabilecek kadar medenî ve insanî kudret göstermiş olan milletler de vardır. Bu milletlerin hayatiyet kabiliyetleri, mukavemet kudretleri ve medenî seviye ve hamleleri en kuvvetli "tarihi bir hak" teşkil etmelidir. Kafkasya'nın yabancı istilâyâ karşı gösterdiği tarihi mukavemet karşısında, Rusyanın, kendisine "tarihi bir hak" temin eden askerî hamleleri, pek sönük ve aşağı kalmaktadır. Rusyanın, kendisine "tarihi bir hak" temin eden Kafkasya muharebeleri bütün dünyanın nefretini kazandığı halde, Kafkasyalıların kahramanca mukavemetleri, medenî insanlığın vicdanını teshir etmiş bulunuyordu. Bu alâkadan hangisinin tarihi bir hakka medenî bir temel teşkil edebileceği üzerinde durmak bile abestir.

Rusyayı "tarihen teşekkül etmiş yekpare bir uzviyet" telâkki eden büyük rusyacı anti-bolşeviklerin lideri S. Melgunov, bu "yekpare uzviyetin", 1917 ihtilâli üzerine, nasıl paramparça olduğunu mahsus ihmal etmektedir. Halbuki, bu "tarihi keyfiyet", üzerine, müstakbel "büyük ve bölünmez Rusya"yı kurmak istedikleri, "tarihi temelden" daha sağlam ve daha metindir. Unutmamak lâzımdır o tarihe kadar Rusya, hemen hemen 400 yıl zarfında bütün Doğu Avrupayı, Kafkasyayı, Sibiryayı ve Türki-stanı fethetmiş, dünyanın altıda birine

sahip olmuş ve girdiği yerlerde taş taş üzerinde bırakmamıştı. Doğu Avrupa bozkırlarında, İdil ve Ural bölgelerinde, Kırım'da ve Kafkasyada milyonlar Türk ve Müslüman kılıçtan geçirilmiş, milyonlarcası tehcire tâbi tutulmuş ve yüz binlerce Rus, bu milletlerin valanlarına iskân edilmişti. Ve, bu vahsete inzinâm eden müthiş ruslaştırma siyaseti ile beraber, rus ihtilâli bu devletin sun'î ve gayrî tabîi olduğunu ve "tarihen tesekkül etmiş yekpare bir uzviyet" olmadığını ispat etti. Milletler birer birer ayaklandılar ve tarihi birer kuvvet olduklarını ispat ettiler.

Çarlığın Doğu Avrupada dört-yüz yıllık, Kafkasyada yüz yıllık icraatı neticesinde hüküm süren hudutsuz istipdada ve vahsetlere rağmen tesekkül edemeyen "yekpare bir uzviyet" in bugün mevcut olduğu kat'iyen iddîa edilemez. Çarların istilâ ve fütuhatları bir hak senedi olarak kabul edildikten sonra, aynı metot ile "tarihen tesekkül etmiş" Sovyetler Birliği denilen "milletler zindanına" karşı neden mücadele ediyoruz? Siyah carların karanlık cehennemi tarihi bir hak oluyor da, kızıl carların kızıl cehennemi neden olmuyor? Mamafî S. Me'gunov bu noktayı ihmal etmiş değildir. Büyük rusvacı anti-bolşevikler liderinin arkadaşlarından V. A. Nikitin, aynı dergide, Sovyetler Birliğinde cereyan eden tehcir ve muhaceret, imha ve iskân siyasetini "tarihi bir hak", bir emrivâki ve büyük Rusya noktası nazarından müspet bir hâdise telâkki etmektedir. Bu vahsetler neticesinde milletlerin birbirine karışıp "yekpare bir millet" tesekkül ettiğini iddia eden muharrir, Sovyetlerdeki rus olmayan milletlerde istiklâl istevecek bir hal ve lakat kalmadığına memnuniyetle işaret etmektedir. Yâni, yalnız carlar Rusvasının değil, bolşevik Rusvasının da "tarihen tesekkül etmiş yekpare bir uzviyet olduğunu" iddîa etmek için, imha etmek istedikleri kızıl cellâtların kanlı icraatını hukukî

bir hüccet ve bürhan olarak almaktan bile çekinmiyorlar.

Bizim için Rus ve Rusya imparatorluğu, "milletler Rusyası" ve "Rusya milletleri" siyaseten, hukuken ve fiilen tarihe karışmış birer mefhumdur. Realite olarak onun yerinde bir "Sovyetler Birliği" vardır ki, Birleşmiş Milletlere bile dahil bulunan bu devlette, Ruslarla aynı haklara malik, hukuken hür ve müstakil milletler vardır. Bolşevik esaretindeki milletlerin mukadderatı ve istikbali böyle bir temel üzerinde mütalaa edilmelidir. Onlara göre, Sovyetler Birliği esaretindeki milletler meselesinin halli için, bugünkü hukukî durum bir hareket noktası olarak kabul edilemez. Bolşeviklerin tehcir ve muhaceret, imha ve ruslaştırma gibi kanlı icraatı neticesinde vücuda gelen nüfus hareketini "yekpare Rusya" bakımından "tarihi bir hak" olarak kabul ve müdataa eden onlara göre milletler meselesinde, Sovyetler Birliğindeki siyasi ve hukukî durumun kabulü, bolşevizmin kabulüne müsavî olacaktır; diyorlar ki, bolşeviklerin "bahsettikleri" bir istilâl hakkı, bir "hak" olarak telâkki edilemez. Bizlere göre, bolşeviklerin "bahsettikleri" bir istiklâl hakkı mevcut değildir. Zira Sovyetler Birliğine dahil milletler, bu federasyonun teskilinden daha evvel, birer müstakil devlet halinde mevcut bulunuyorlardı. Süngüsüne ve askeri kuvvetine dayanarak esarete aldığı bu milletlerin istiklâl hakkını, kızıl Moskova kabul etmek zorunda kalmıştır. Bizim tarihi hakkımızın kavnağını milletin istiklâlbevannamesi şeklinde tecellî etmiş milli iradesi, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamak uğrunda akıttığımız kan ve verdiğimiz sayısız kurbanlar teskil etmektedir. Onların "tarihi hakkı" ise bizzat hakkın kendisini ve adalet mefhumunu inkâr eden rus emperyalizminden ibarettir.

Biz yüzde yüz haklı, onlar yüzde yüz haksızdırlar.

Amerika Birleşik Devletleri milletler meselesi politikasında müsait bir değişiklik

Yazan: L. Zurabişvili

Amerika Birleşik Devletleri dış politikasında, gözlerimizin önünde, bizim için hayati ehemmiyeti haiz Sovyetler Birliği milletler meselesinin adilane halli için, esash bir değişiklik vukubulmaktadır.

Bu değişiklik, bittabi, birdenbire değil, fakat, demokratik an'aneye uygun olarak, çoktanberi siyasi ve parti çevrelerinin münakaşa mevzuunu teşkil etti ve yavaş yavaş Amerikan demokratik efkârı umumiyesinde bugünkü şekli aldı.

Daha 1951 yılı başlarında Wallace Carrolle gibi kıymetli bir muharrir, ("Life", International Ed.) "atom bombasından daha kuvvetli" bir silâh olan Sovyetler Birliği gayri rus milletlerinin patlayıcı potansiyel kuvvetine ehemmiyet verilmesini enerjik bir şekilde talep ediyordu. Wallace Carrolle, haklı olarak, iddia ediyordu ki, Hitler mağlûbiyetinin başlıca sebebi, onun, bilhassa gayri-rus milletlerin taleplerinin hatalı bir şekilde takdiri ve yanlış metotlar kullanmasıdır.

Yine 1951 yılında "Amerikanın Sesi" radyosu Gürcü, Ermeni, Azeri, Ukrayna ve başka dillerde radyo nesriyatına başlayarak, bu milletlerin millî hislerinin sönmemesi gayesini takip etti.

26 Haziran 1951 de, Acheson, "beşyüz yıl fasılasız devam edegelen Rus emperyalizmi" hakkındaki meşhur nutkunu söyledi. Fakat maalesef, bu nutuktan sonra, canlı siyasi bir hat takip edilmediği için, netice daha ziyade aksi oldu, bu nutuk Rus emigrasyonunda vahit-bölünmez ruhun uyanmasına sebep oldu.

Fakat bugün — medeniyet uğrunda mücadelede açık ve kat'i doktrine malik

bulunan enerjik insanların iktidara gelmesiyle — yeni bir devir başlıyor. Daha 1952 yılı Kasım ayında Eisenhower, "Hurriyeti Müdafaa Cemiyeti"nde, derin asalet tonunun ruh kaldırdığı ve politikasının müstakbel inkişafının kıymetli rehmini teşkil ettiği bir nutuk söylüyor: "Devrimizin muazzam mücadelesi insanlığın kalbine ve ruhuna malik olmak içindir, ve biz, bu mücadeleyi kazanacağız", diyor.

15 Ocak 1953 de John Forster Dulles (henüz dışbakanı değil) American Senatosu dışişleri komisyonunun suallerine cevap verirken şöyle diyordu: "Yatıştırma siyaseti bir hatadır-zira bu politika münhasıran tedafüddür" ... Bir diplomatın bundan daha kat'i bir ifade kullanmasına imkân var mıdır? Şimdi, "münhasıran tedafüi olmayan" politikayı nasıl anlamak gerektiğini izah etmek kahıyor.

Bunun izahını da, yine Ocak ayında, James Bernham üzerine alıyor. Amerikan hariciyesinin Sovyet işleri hususi müşaviri ve aynı zamanda bir sıra mühim siyasi eserlerin ("Kurucular devri", "Dünya hâkimiyeti için mücadele", Sovyet emperyalizmi nasıl mağlûp edilmeli" ve saire) müellifi olan J. Bernham'ın şahsiyeti, söylediklerine bilhassa ehemmiyet verilmesini icap ettirmektedir.

Dulles'in yukarıda mevzubahs cümlesinin bir devamı olmak itibarile, mümaileyhin yazdığı makalenin sonundan başlayalım:

"Dünya hâkimiyeti için yapılan şimdiki mücadelede, her türlü ihtilâfta olduğu gibi, tatbik edilmesi lâzım gelen daimi bir kaide vardır, o da, zafere, ancak taarruzla ulaşılabilir kaidesidir".

Buna istinat eden J. Bernham, "Liberasyon politikası" (kurtuluş politikası) ismini verdiği, Sovyetler Birliği esir milletlerin meselesinde Amerikanın tatbik etmesi lâzım gelen reel politikanın esaslarını tahlil etmektedir. (*)

J. Bernham şöyle diyor: "Evvelâ Sovyetler Birliğine dahil her millet, kendi mukadderatını bizzat kendisi tayin etmek hakkına, yâni istiklâl hakkına mahluktur ve bu 1939 dan evvel Sovyetler Birliği hudutları içinde yaşayan milletler dahil, kayıtsız şartsız her millete şamildir. Bu, süper-balkanlaşma (**) tehlikesini intaç ettirse bile, Sovyetler Birliğinin parçalanması bugünkü duruma tercih edilmelidir". J. Bernham ilâve ediyor ki, arazi parçalanmasının muhtemel menfi neticelerini, federasyon içinde hür birleşmeler ile önlemek gerektir. Fakat, evvelâ, istiklâllerin yeniden ihyası zarureti vardır: "Kurtuluş-istiklâl-federasyon. İşte tek siyasi hattın zaruri halkaları."

Tahlilini derinleştiren J. Bernham diyor ki: "Rus muhacir teşekküllerinin büyük bir çoğunluğu, Rus ve Gayrı Rusların, aynı şekilde, komünist rejiminden ızdırıp çekmekte olduklarını beyan ile, kurtuluş politikasını, "memleketlerinin parçalanması ve separatizm" (turnaklar Bernham'ındır) olarak telâkki ediyorlar ve iddialarına göre, bunun neticesinde, vatanının bütünlüğü müdafileri rolünde çıkacak olan komünistlerin etrafında Rusyanın birleşmesi husule gelecektir".

Fakat anlaşılan, bundan korkmayan Bernham şöyle devam ediyor:

"Hemen hemen bütün gayrı-rus mülteciler — bunların arasında yeni esir edilen milletlerin mültecileri dahi — bu

iddiayı reddetmekte ve gayrı-rus milletlerin, iki kat olarak, ızdırıp çekmekte olduklarını tebarüz ettirmektedirler. Zira, onlar için, komünist istibdadına, bir de, Rus emperyalizminin boyunduruğu inzımmam etmektedir".

"Gayrı Rusların ekseriyeti tahmin ediyorlar ki, Ukrayna, Belorusya ve Gürcü gibi milletler, federasyon ve bağılılığı Rusya ile değil, fakat Batı ile yapmayı arzu edeceklerdir. Bunların iddiasına göre, gayrı rus milletlerin hakiki mukavemet safhasına gelebilmeleri, onların kayıtsız şartsız, millî ve sosyal kurtuluş umitlerinin belirlediği taktirde ancak mümkün olacaktır. Tarihin acı tecrübelerine istinat eden bu milletler, yalnız idare şeklinin değiştirilmesini mümkün kılan her hangi bir hal tarzını kabul etmeyeceklerdir".

İhtar mahiyetinde Ruslara hitap eden Bernham sözlerine daha vazih bir şekil vererek şöyle diyor: "Eğer kendilerini anti-komünist addeden Ruslar, gayrı-rus milletlerin tayini mukadderat haklarına rıza göstermiyorlarsa, şöyle bir sualle karşı karşıya bulunuyoruz: kat'i saat çaldığı zaman, Ruslar hangi tarafta bulunacaklar?"

Sovyetler Birliğinde gayrı-rus kuvvetlerin mevcudiyetini ve SSCB de milletler meselesinin ehemmiyetini kısaca gözden geçiren Bernham, Kremlinin daimi korkusunu ve tatbik ettiği iki yüzlü politikasını şöyle tesbit etmektedir: bir taraftan "milletlerin kültür hususiyetleri" himaye edilmekte (bu himaye gösterişlidir), diğer taraftan da, sık sık tekerrür eden "Ukrayna, Gürcü, Ermeni ve diğer mürtecî şovenizmlerin temizliği" yapılmaktadır.

Bernham'a göre, Amerikan hükûmeti, vakit kaybetmeden, "kurtuluş politikasının", kendi politikasının esas hattını teşkil ettiğini, kat'i ve nihai olarak ilân etmelidir.

*) Fransız siyasi aylık „La liberté“ de l'esprit" dergisinde „Kurtuluş politikası" başlığı altında intisar eden bu makale, bugünlerde New-Yorkta çıkarılan „Containment of Liberation" kitabının bir faslını teşkil etmektedir.

**) Müellif bu kelimeyi kullanmakla, tipik rus delilina işaret etmektedir.

Bunu esas olarak kabul eden Bernham, emigrasyonun belli-başlı millî organlarının resmen tanınmalarını ve kanunî organlar addedilerek bunlarla diplomatik yollarla bağlanmayı teklif etmektedir. Bu emigrasyonlardan, hiç bir suretle, istihbarat işleri için istifade etmek cihetine gitmemeli ve onları potansyell bir müttefik gibi kabul etmek hedefi güdülmelidir. Onlara, istiklallerini yeniden elde ettikleri andan itibaren, devlet kuruluşu için ihtiyacları olan kadroları şimdiden yetiştirmek imkânları verilmelidir.

Bernham'a göre, silâh ihtilâf halinde, "kurtuluş politikası", doğrudan doğruya Sovyet cephesinin gerilerine tesir etmekte, nakliyatı sabote etmeğe yaramakta ve umumiyet itibarıyla Sovyetler Birliğinin içinde en aktif telâkki edilmesi lâzım gelen iç elemanlardan istifade etmektedir, ve "stratejik nokta" nazardan, Kremlin en fazla düşündürülecek başka bir faktör tasavvur etmek güçtür.

Bununla beraber, Bernham, gayrı-rus milletlerin vakitsiz ayaklanmalarını tahrik edebilecek her türlü aksyonlardan kat'i olarak sakınmayı tavsiye etmektedir. Çünkü, bu gibi vakitsiz ayaklanmalar ancak en aktif elemanların mahvını intaç ettirebilir.

Okuyucuların da kanaat getirdikleri gibi, yukarıda mevzubahs olanların hepsi, meselenin, millî taleplerimize tamamiyle uygun olarak ele alındığını ve doğru mütalaa edildiğini göstermektedir. Fakat, Bernham'ın, yalnız kendi şahsî görüşünü değil, son zamanlarda alınan bazı tedbirlere dikkat edilirse, Amerikan resmî çevrelerinin dahi benimsemiş başladıkları cereyanları ifade et-

mekte ve onlara bir şekil vermekte olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Georges Kennan ile Charles Bolen'in eskidenberi mütehassıs sayıldıkları Rus işleri şubesinden uzaklaştırılmalarını, Dulles ile hususî görüş ayrılığı ile izah etmek mümkün midir? Hepimizin tanıdığı Allan Kerk "Psikolojik Savaş Bürosu"ndan niçin istifa etmiştir? Neden bizzat bu "Büro" ya milletlerarası enformasyon işleri ile uğraşacak "Şura" şekli verilmiş ve bu "Şura" ya, "Hür Avrupanın" belli başlı ilham kaynağı olan S. D. Jakson ithal edilmiştir?

Bütün bunlar, nazarı itibara alındıktan sonra, yüksek çevrelerde, Sovyetler Birliğine ait meselelerde şimdiye kadar mevcut olan metotların ve anlayış tarzının müessir olmadığı kanaatının hasıl olduğuna inanmak gerektir. Anlaşılan bu çevreler, Velikorus faktöre lüzumundan fazla ehemmiyet verildiğini ve gayrı-rus milletler faktörünün کافی derecede takdir edilmemiş olduğu kanaatına varmış bulunuyorlar.

Bütün bu ihtimaller, Rus muhacir çevrelerinde beliren endişe ve panikle de teyit edilmektedir. Rusyanın her zaman gayrı-rus halkların velinimetini olduğuna (Sovyet edebiyatçılarının dahi sevdikleri bir mevzudur) dair Amerikalıları inandırmak ve Rusyada her hangi bir millî husumetin mevcut olmadığını ispat etmek için, Rus muhacir matbuatında koyu milliyetçi-kinci yazılar gittikçe çoğalmaktadır.

Şahsen bize, yeni Amerikan "kurtuluş politikası"nın, tedricen hazırlık devresinden çıkarak, kat'i bir şekil almasını ve ciddi kararlar verebilecek duruma gelmesini temenni etmek düşünüyor.

"Her hür devletin, bütün diğer devletlerde hürriyeti desteklemesi icap eder. Bu, büyük ve küçük, kuvvetli ve zayıf, bütün devletlerin vazifesidir."

General Eisenhower

Azerbaycan'da fikir hareketleri

Yazan: S. Tekiner

V

Geçen yazımızda, umum Rusya müslümanları mümessillerinin 1917 inci yıl Moskova kurultayında, umum Rusya demokrasisiyle Rusya müslümanları vahdetinin muhafazası gayeleriyle Rusya'nın parçalanmamasını müdafaa edenlerin hilafına olarak, Rusya'nın Milli Devletlere parçalanması tezi üzerinde ısrar eden İstiklâlcî Milli Devletçiler görüşünün galebe çaldığından bahsetmiş ve bu İstiklâlcî Milli Devletçiler hareketinin Milli Azerbaycan Müsavat Halk Fırkası tarafından sevk ve idare edildiğini de tebarüz ettirmiştik.

Hakikaten bu sıralardaki vaziyet, mutlak hâkimiyeti kaçırmak istemeyen Velikorus idarecilerini düşündürecek kadar nazik idi. Hele, gayırusların Kiyev'de toplanmış olan kongresinde, mustakbel seçimlerde birlikte hareket edilmesine dair almış oldukları karar, artık Velikorus hâkimiyetinin sonunu müjdeliyordu. Zira, umumî reyverme ile yapılacak dürrüst seçimlerde müttehit hareket edildiği takdirde, nüfus itibarıyla Ruslar'dan bir hayli fazla olan Gayıruslar'ın Rusya idaresini ellerine alarak ona, istedikleri şekli verebilecekleri kadar tabii bir şey olamazdı.

Fakat, ihtilâli müteakip ciddi ihtimam talep eden devrin icabettirdiği mühüm icraatlar yerine, Çarlığa rahmet okutacak emperyalist emellerinin tatbiki hususına dalmaktan başka, gene Çarlığa rahmet okutacak derecede zevki safalarını da ihmal etmeyen karaktersiz ve mütereddit Rus siyasi faallarının zaafından bilistifade Bolşeviklerin huruciyle Meclis'i Müessesan'ın dağıtılması ve bunu müteakip başlamış olan dahili harp, Türkler'in gereken hazırlıkları ta-

mamlayarak kanuni ve medeni yollarla Milli gayelerine erişebilmelerine engel oldu.

Bu vaziyet üzerine mahalli Milli muhtar devletler kuran Türk ülkeleri gibi, bir intihap dairesine mensup Azeri, Gürcü ve Ermeni mümessilleri de Tifliste toplanarak önce muvakkat bir hükümet, daha sonra "Seym - Parlamento" adlanan temsilciler meclisini kurdular. Maveray-ı Kafkasya'nın siyasi mukaddera- tına fiilen hâkim olan bu meclis, bütün tereddütlere rağmen Azeri fraksiyonunun ısrar ve talebi üzerine Maveray-ı Kafkasya'nın Rusya'dan ayrıldığını resmen ilân ederek Federatif bir Cumhuriyet kurdular.

26 Mayıs 1918 tarihinde Gürcüler'in ittihattan ayrılarak istiklâllerini ilân etmeleri üzerine, Azerbaycan İstiklâli'nin ilân edilmesi de tehir edilmez bir zaruret oldu. Umumi, gizli, müsavi ve vasıtasız seçim usuliyile teşekkül etmiş olan Maveray-ı Kafkasya Seymi'nin Azerbaycan Mebusları Fraksiyonu da, hemen kendisini Azerbaycan Milli Şurası ilân ederek riyasete Müsavat Fırkası lideri Resulzade Mehmet Emin Bey'i intihap etmiş, ve Milli Şura 28 Mayıs 1918 inci yılda neşrettiği deklârayonla Azerbaycan'ın müstakil bir Devlet olduğunu bütün dünyaya ilân etmişti. İstiklâl Beyannamesinde şöyle deniyordu:

1 — Bugünden itibaren Azerbaycan halkı hâkimiyet hakkına malik olduğu gibi, Cenubî ve Şarkî Maveray-ı Kafkasya'dan ibaret Azerbaycan dahi kâmilül-hukuk bir devlettir.

2 — Müstakil Azerbaycan Devleti'nin şekli idaresi Cumhuriyet olarak takarrür eder.

3 — Azerbaycan Halk Cumhuriyeti bütün milletlerle ve bihassa hemcivar olduğu millet ve devletlerle münasebat'ı hasane tesisine azmeder.

4 — Azerbaycan Halk Cumhuriyeti millet, mezhep, sınıf ve cins farkı gözlemenden kalemrevinde yaşayan bütün vatandaşlarına hukuk'ı siyasiye ve vatanıye temin eyler.

5 — Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, arazisi dahilinde yaşayan bircümle milletlere serbestane inkişafı için geniş meydan bırakır.

6 — Meclis'i Müessesan toplanmaya kadar Azerbaycan idaresinin başında arayı umumiye ile seçilmiş Şura'ı Milli ve Şura'ı Milli'ye karşı mes'ul, Hükümet'i Muvakkata durur.

Azerbaycan İstiklâlî'nin ilânı sıralarında dahili vaziyet çok tehlikeli bir manzara arz ediyordu. Bakû ve memleketin Şark kısmı, cepheden dönen ve Bolşevik propagandasına kapılmış Rus kuvvetleri tarafından zapt edilmişti. Bakû, Şirvan, Selyan ve Lenkeran'da, onbinlerce Türkü katletmek yoluyla idareyi ellerine geçirmiş olan bu âşî kuvvetler, Gence'ye doğru yol almışlardı. Genç Cumhuriyetin maruz kaldığı bu tehlikelere karşı koyabilmek için, Umumi Harp ve Rus İhtilâliyle sarılmış olan içtimai nizamı tesis etmek zarureti var idi ki, bu da, her şeyden önce dahili vaziyete hâkim olmakla mümkün olacaktı.

Rus İmparatorluğunun çökmesiyle, Kafkasya'nın Osmanlı nüfuzuna geçeceğinden endişe duyan Ermeniler ve Gürcüler, Rusya ve Türkiye'den başka üçüncü bir devletin himayesini tercih cihetine gidince, Azerbaycan Cumhuriyeti de Osmanlı İmparatorluğu ile siyasi ve askerî işbirliğini tabii bir hal çaresi olarak gördü. Osmanlı Devletinin, Azerbaycan Cumhuriyeti emrine bir imdat kuvveti göndermesini derpiş eden muahedeyi, Azerbaycan namına Milli Şura

Reisi Resulzade Mehmet Emin ve Hariciye Nazırı Mehmet Hasan Beylerle, Osmanlı Devleti namına Devlet Şurası Reisi Halil Bey ve 3 üncü Ordu Kumandanı Vehip Paşa 4 Haziran 1918 tarihinde Batum'da imzaladılar.

Büyük zevk ve yüksek bir ruhla Azeri Kardeşlerinin yardımına koşan Mehmetçik, bir asırdan beri özlediği mukaddes vazifesini yapabildiğinden dolayı çok memnundu. Azeri Kardeşlerini kurtarmak için kahraman Mehmetçik, şevk ile cepheelerde kanını akıtırken, Büyük Türk Milleti de kendi dertlerini unutup kardeş Cumhuriyetin doğuşunu bayram ediyordu.

Bu sıralarda Orta Avrupa Devletlerinin iştirâkiyle toplanacak bir konferansta bulunmak için Kafkasyanın diğer Cumhuriyetlerinin delegeleriyle birlikte, Resulzade Mehmet Emin Bey'in riyasetinde Azerbaycan Cumhuriyetini temsil eden bir heyet, İstanbul'da büyük bir alâka ile karşılanmıştı. Kardeş Azerbaycan Cumhuriyeti doğuşunun Türkiye'deki derin akislerini, tebarüz ettiren bir tabloyu, "Türk Yurdu" mecmuasının 15 Ağustos 1918 tarihli 7 inci sayısında hep beraber seyredelim:

"İstanbul Konferansına iştirâk etmek ve Milli dâvalarında hükümetimizin kuvveyi müveyyyesine isnat etmek için şehrimize gelen Şimali ve Cenubi Kafkasya ve Kırım murahhaslarıyla Azerbaycan eşrafından bâzı zevat, Şeker Bayramı münasebetiyle, Türk Ocaklılarının kendileriyle bayramlaşıp tanışmaları için Türk Ocağına dâvet edilmişler ve kendileri de fevkalâde ibrazi nezaket ve samimiyetle bu teklifi kabul etmişlerdi.

Bayramın ikinci günü saat 4 de Ocaklıların haz ve samimiyetle alkışları arasında, Azerbaycan Heyeti Murahhası Reisi Resulzade Mehmet Emin Bey söze başlayarak; memleketlerinde husule gelmiş olan Fikr'i İstiklâlin öyle yapma bir gösteriş ve Rus izmihlâlinin

zaafından istifade gibi bir maksatla değil, senelerden beri için için yanan milliyetçiliğin yaratıcı ve icazkâr kuvvetiyle neşvünema bulduğunu izah ve Osmanlı Türkleriyle vatandaşları arasındaki mukarinet ve muhadinet efkârı pek güzel teşrih etti ve fevkalâde alkışlandı.

Türk Ocağının salonunda bulunan genç, ihtiyar bütün haziranın gözleri yaşarmış, muhabbetle meşbu olmuştu. Etrafta ara sıra bir alkış tufanı yükseliyordu. Bu heyecanlı nuluktan müthassis olan Hamdullah Suphi Bey kürsiye gelerek Türk Ocağının, Milli Dâvânın kazanılması hususundaki içtimai ve tabiki vezâifini birer birer tadat ederek, bütün Türklerin bu netice'î mesudeyi görmekle mubahi olacaklarını beyan etti."

Azerbaycan İstiklâlî'nin ilânı sıralarında İstanbul matbuatında çıkan "Berî larafta bir Türk İmparatorluğu yıkılırken, ötede bir Cumhuriyet doğuyor" mealindeki vazılar ve büyük fikir adamlarından Süleyman Nazif Bey'in, "Türk'ün yalnız kendisini değil, aynı zamanda diğer Türk akvamının halâsı için dahi harp etmiş olduğunu" söylemekle, "Osmanlı Devleti cöktü ise Azerbaycan Cumhuriyeti doğdu" demek istemesi, Kardes Türkiyenin Azerbaycan İstiklâlîne ne büyük önem verdiğini göstermeğe kâfidir.

Daha sonralar 30 Kânunsani 1920 senesinde kardes Azerbaycan'ın İstiklâl ilânını tesit maksadiyle İstanbul Üniversitesinde yapılan merasimin acıls nutkunda büyük Türk Kadını Prof. Halide Edip Hanım şöyle demişlerdi:

"Sevgili bayrağımızın yanında duran şu yavru Bayrağı selâmlayalım... Dua edelim, bu yavru Bayrağın dalgalanması için şehit düşen evlâtlarımız bugüne cen-

nette gülsünler. Dua edelim, onların mübarek kanları yüzü suyu hürmetine bu çocuk Bayrak hiç bir gün Osmanlı Bayrağı gibi siyah renklere boyanmasın." (Yeni Kafkasya mecmuası, sayı 17 sah. 9).

Gene aynı merasım günü büyük Türk mütefekkeri merhum Akçoraoglu Yusuf Bey de şöyle bir hitabede bulunmuş idi:

"Türk'ün ruhu, iptidasından itibaren, Cihan Harbinde, gayeyi âmalını, idealini tayin ve tesbit etmişti. Kurtarmak ve kurtulmak... Biz Türkçüler istihlâs vazifesinin asıl Türk Dünyasında, Şimali Şarkında ifa olunabileceğine kani idik... Bugün, kanaatımızda aldanmadığımızı tarihi vakayı lisani aslisiyle söylüyor.

Çanakkale'de Rus emperyalizmine kat'î darbeyi indiren Türk kuvveti, Kafkasya'da Bakû'nun tahlisine yıldırım gibi, hızı gibi gelip yetiştii. İşte asıl o zamandır ki, Azerbaycan fiilen müstakil oldu, yine o sayededir ki, bugün hukukân da kesbi İstiklâl ediyor." (Yeni Kafkasya Sayı 17, S. 9).

Azeri tefekkürünün tarihi tekâmül mahsulü olarak doğan Azerbaycan Cumhuriyetinde, Dünya milletleri muvacehesinde tantana ile ilân edilmiş olan Milletler Cemiyeti Beyannâmesinin vâzettii İnsan Hakları ve içtimai hürriyetler hakkıyla tahakkuk ettirilmiş ve bununla da Azerbaycan, Hür Milletler Camiasının faal bir unsuru haline gelmişti.

Fakat ne yazık ki, mesut günlerin, yalnız iki sene gibi kısa bir müddet devam edebilmiş olduğu bu Hürriyet Diyarı, tekrar yeni bir istilâya, Hür Milletlerin hükümrânlık haklarını gaspetmeye susamış Kızıl Emperyalizm istilâsına uğradı.

SON

„Hürriyet düşmanları“

Yazan: Sandro Anageli

Milliyet meselesi hakkında Sovyetler Birliğinde çok neşriyat yapılmış ve hâlâ da yapılmaktadır. Bu hususta, muhacir beyaz Rus matbuatının yazdığına bakılırsa, böyle bir mesele Sovyetler Birliğinde mevcut değildir ve Sovyet hükümeti gıyâ bu meseleyi halletmiş bulunmaktadır.

1952 aralık ayında beyaz Rusların çıkarmakta oldukları "Russkaya İdeya" gazetesinde (No 24) "Hürriyet düşmanları" isminde bir yazı intişar etti. Yazı muharriri A. Primorski: "Sovyet vatandaşları en az pasaportunda yazılı milliyet hanesiyle meşgul olmaktadır" diyor, biraz aşağıda da, "... milliyet husumetinin Sovyetler Birliğinde, amelî olarak bugün mevcut olmadığını" ilâve ediyor.

Bu iddia doğru mudur? Bunun cevabı güç olmakla beraber, cevap vermek icap etmektedir. Çünkü bu gibi iddialar, Sovyet hükümeti ve Komünist partisinin sözde "muvaffakiyetleri" nin hatalı izahını intac ettirmektedir.

35 yıldır, Sovyet hükümeti ve Komünist partisi Sovyet vatandaşlarının kafasından "burjuva hayat telâkkisinin kalıntılarını kökünden sökme" için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. Düşünmek ve hareket etmek gibi şahsî sıfatlara sahip olan ferdi, bir vahitle-kollektifin bir cüz'i ile, yani, kollektif ismini alan büyük insan sürüsünün şahsiyetsiz bir mahlûkiyle değişmesi icap etmektedir.

Sovyetler Birliğinde büyük harfle yazılan vatandaş kelimesiyle, izzetinefsi okşayan insan kelimesi, insan ve vatandaş unsurlarından âridir. Bu, şahsiyetsiz, hukuktan mahrum, iradesiz, Sovyet devleti tarafından tayin ve zaman zaman, yine onun tarafından ıslâh edilen şahsî ve iclimalî hayatın dar ve sıkı çerçevesi

içinde yaşamak mecburiyetinde olan bir mahlûktur. Bu hayat çerçevesinden bir parça inhıraf etmek, derhal bu vahit-insanı devletle ihtilâfa sokmakta ve bu gibi ihtilâfların neticesinde, devlet onu, misli görülmemiş bir şiddetle cezalandırmaktadır.

İşte böyle bir "vatandaş", Sovyet devleti şartları içinde, "pasaportunda yazılı milliyet hanesiyle meşgul olmamaktadır". Sovyetler Birliğinde her hangi bir şeye ve bilhassa milliyet meselesine fazla ilgi göstermek (milliyet-politikadır, politika ise böyle bir "vatandaş" yasak edilmiştir) tavsiye edilmemektedir. İşte bunun içindir ki, Sovyet vatandaş "pasaportundaki milliyet hanesiyle meşgul olmuyor". Yoksa bay Primorski'nin iddia ettiği gibi, Sovyet vatandaş umumiyetle milliyetiyle ilgilenmediğinden ötürü değildir.

Buna en bariz misal Hür Batının bütün polis idarelerinden, vesâikimizde, Sovyetler Birliği veya Rusya tabirlerini değil, fakat kat'i olarak milliyetimizin tasrih edilmesini talep eden biz kendimiz, yani sözde "yeni mültecilerdir". Diğer taraftan, her hangi bir "umumi birlik komitesi" veya "umumi birlik gazetesi" nin tam manasıyla yokluğu ve istisnasız bütün millî komitelerin, mecmuaların, gazetelerin mevcudiyeti olmayı, apaçık, eski Sovyet vatandaşlarının "kendi milliyetleriyle alakasızlıklarını" değil, bilâkis buna büyük temâyüllerini göstermektedir. Bunlar, yalnız Sovyet devleti dışında, her hangi bir cezadan korkmayarak, neye karşı alâka gösterdiklerini tayin etmek imkânını bulmuşlardır.

"Sovyetler Birliğinde milliyet meselesi" nin olmadığının iddiası, tıpkı, Sov-

yetler Birliğinde işsizlik yoktur veya SSCB de sanat ve kültür fevkalâde inkişaf etmiştir tarzındaki iddialar gibi, yalan ve zararlıdır.

Evvelâ Sovyetler Birliğinde milliyet meselesinin mevcut olmadığını iddia eden muharrir, aynı "Hürriyet düşmanları" makalesinde, bu mesele için bazı Ukrayna ve Ermeni gazeteleri tarafından haklı tenvir edilmesine karşı kızgın bir tavır takınmakta ve hiddetle sormaktadır: "Hakikatte halklarımızı delişel ve sefalet içinde bırakan ve bütün dünyayı tehdit eden kimdir?" Meğer bunlar Rus olmayup, yabancılar mıdır? ... 30 kadar isim sayan ve bu arada bir iki Rus ismi de zikreden muharrir gururla şöyle bir sual vermektedir: "Bunlar Rus mudur?" Muharrir, saydığı bütün bu yabancıların, insanlık için muzır olan bir ilmi. Rus halk kitlelerine ve Sovyetler Birliği tarafından istilâ edilen diğer memleketler halk kitlelerine kökleştiren, Ulvanovların, Bakuninlerin, Kronotkinlerin, Plehanov, Lenin, Martov, Bogdanov ve diğerlerinin yalnız sadık talebeleri ve davalarının devamçıları olduklarını bile unutarak, bunları, komünist-bosşevik oldukları için değil, fakat yabancılar oldukları için reddetmektedir.

Muharrir bu serir-liderleri ve umumiyetle bolşevikleri birer birer saydıktan sonra, onların 30 kişi olmayup, milyonlara balığ olduklarını, bu milyonların en aşağı yüzde 68 nin Rusların teşkil ettiğini, Stalin ve Mikoyanla birlikte bolşevizm korosuna Malenkov ile Molotov, Bulganin ile Hruşçov, Vorosilov ile Mihayolov ve başka binlerce, milyonlarca Rusların da iştirak ettiklerini söylemekten kaçınarak şöyle diyor: "Buna istinat ederek, Rus halkını esareti altına alan ve bütün hür dünyayı tehdit eden milletlerarası komünizm hakkında, Rusların, meselâ profesör Smal-Stozky ile kıyas kabul etmeyecek kadar daha fazla

bahsetmeğe hakları olduğu gerekmez mi?"

Cidden harikülâde bir izahtır bu... Bay Primorskiye göre, 30 kişilik bir "varyag" grubu gelmiş, 100 milyonluk Rus kitlelerini esareti altına almış, şimdi de arzımızın 2,5 milyarlık nüfusunu tehdit etmektedir. Meğer, komünizm bir ide olarak insanlık için zararlı değildir, zararlı olan, Stalin ile Berya, Wilhelm Pieck ile Dolores Ibarruridir, ve bugün asıl mesele, komünizm-bolşevizm ve Velikorus emperyalizim ile mücadele değil, fakat muharririn üçüncü dünya savaşı sonuna kadar yasattığı Stalinle mücadeledir. Bizce, ne olur ne olmaz Malenkov, Molotov, Bulganin, Budenni ve Mihaylovu da hatırlamak belki daha doğru olurdu. Kim bilir, Stalin de herkes gibi fanidir, nihayet ölebilir (eğer hâlâ siyaseten ölmemişse!). Demek ki, Malenkovla artık mücadeleye lüzum yok mudur? Netice itibarıyla "milliyet meselesi" nin, hâlâ mevcut olduğu anlaşıyor.

Sovyet hükûmetiyle Komünist partisinin "milliyet meselesini" ne d'bi tedbirlerle "hallettiğini" "Russkaya İdeya" gazetesi çok iyi biliyor. Eğer bilmiyorsa, bunun için 1970 den başlayarak, kızıldunun on binlerce, yüz binlerce Polonyalı ve Ukraynalı imha ettiği, Sovyet-Polonya ihtilâfından itibaren Sovyet resmi kaynaklarından bile olsa, bu mücadele safhalarını takip etmek kâfidir; kızıldunun işgal ettiği arazide, "milliyet meselesinin" halli yalnız insanları ve hakları topyekûn ortadan kaldırmak yolunu takip etmiştir.

1921 de Simali Kafkasyanın Dağıstan ve Çeçen bölgeleri halkı isyan kaldırdığı sırada ve bunu müteakip, 12 bin kişi öldürülmüş ve 50 bin kişi Sibiryaya sürgün edilmiştir. Bu cümleden olarak, 1931 yılına kadar, yalnız İslâm ve Hristiyan din hadimlerinden 27 bin kişi Sibiryaya sürülmüşlerdir. 1922—23 yıllarında, "Basmacı" hareketiyle mücadele-

le maskesi altında 100 binlerce Türkmen, Özbek, Tacik ve Kazak imha edilmiştir; bu kanlı tenkilerin neticesinde yurtlarını terk eden yerli halk kitle halinde Afganistan, İran ve Dış Moğolistan'a hicret ettiklerinden Orta Asyanın bir çok eyalet ve bölgeleri halksız kalmışlardır; aynı yıllarda binlerce Karelyalı Finler, ya Finlandiyaya geçmişler veya imha edilmişlerdir. 1924'de Gürcüstanda isyan çıktığı zaman, 60 bin kişiden fazla tevkif edilmiş içlerinden 10 bin kişi kurşuna dizilmiştir. 1927—29 yıllarında Azerbaycanın yalnız Karabağ bölgesinde 8 bin kişi imha edilmiştir. 1930—31 yıllarında, asırlarca bugünkü Sovyetler Birliği arazisinde yaşayan Türkler, Yunanlılar, İranlılar ve baskaları bir kaç hafta içinde Sovyetler Birliği hudut dışına çıkarılmışlardır; aynı yıllarda 100 binlerce Kazak ve 400 bine yakın Ukraynalı imha edilmiştir.

Bir sıra kabileler ve halklar Yakut, Simal Kutbu ve Uzak Doğu bölgelerinden kayboldular. 100 binlerce Tatar-Başkı, Kalmuk ve İdil-Urallılar anavurtlarından çıkarılarak, temerküz ve diğer bir takım "islâh" kamplarının tel öreüleri içinesürüldüler. 1941 yılında Volga boyu Almanların cumhuriyeti lağvedildi ve 150 yıldanberi eski Rusya imparatorluğu arazisinde ve Kafkasvada yaşayan 100 binlerce Alman aslından halk ortadan kayboldu. 1944 yılında Kırım Türkleri ile Simali-Kafkasvanın Cecen-İnos, Karacay-Balkar bölgeleri halkı tonvekün imha edildi. 1951—52 yıllarında Rus halkında en aşağılık dini ve ırkî uzlaşmazlık insivakını çözen Yahudi aleyhdarlığı başladı.

Sözde burjuva-nasyonalizm ile mücadele seyri esnasında mahvolan binlerce ve milyonlarca masum insanın ise haddi hesabı yoktur. Sovyet hükûmetinin, Tatar-Başkı, Kırım Türkleri, Kafkasyalı, Orta Asya halkları, Kafkasya ve Volga boyu Almanlarından boşalan to-

praklara kimleri yerleştğini bay Primorski acaba kendi kendine sordu mu? Bununla Sovyet hükûmeti ebedî olarak yalnız milliyet meselesini değil, fakat diğer bütün meseleleri de "halletmiş" olmuyor mu? Acaba muharrir, Kırım Türkleriyle Kafkasyalıların bu kadar zalimane bir şekilde niçin cezalandırıldıkları meselesiyle hiç meşgul oldu mu? Yalnız millî istiklalleri için mücadele etmiş oldukları halde, Rus halkına karşı hiyanetle itham edilen Kırım Türkleri ile Kafkasya halklarının "sucu", aynı Rus halkına karşı Vlasov komutasında 450 000 mevculluk 4 ordu çıkaran Ruslara nisbeten daha hafif değilmi idi?

Acaba "bolsevizm" mefhumu, yani bugünkü komünizm tam manasıyle Rus tezahürü değil mi? Acaba muharrir tarafından yukarıda zikredilen ve oğru Rus halkını esaret altında bulunduran 26 "yabancı", Velikorus milliyetçilerinin daima tahavvül ettikleri işi yammıvolar mı? Ve acaba bu, dünyanın diğer milletlerinin adlandırmış oldukları ve halen de adlandırdıkları **Rus emperyalizmi** değil mi?

Ne gariptir ki, hâlâ bazı insanlar, utanmadan, Sovyetler Birliğinin kamçı ve kurşunla tutunan sözde "millî vahdeti" nin müstakbel bölünmez Rusya için bir örnek teşkil edebileceğini iddia ediyorlar...

Sovyetler Birliğinde insanlar arasında amelî olarak millî husumet olmadığını söyleyenler az çok haklıdır. Fakat bu, A. Primorski'nin iddia ettiği gibi, vatandaşların milliyetlerine alâka göstermediklerinden veya umumiyetle Sovyetler Birliğinde böyle bir meselenin mevcut bulunmadığından değil, fakat bütün vatandaşların maruz kaldıkları aynı kamçı darbeleri, milliyet sevgisi şöyle dursun, fakat aynı zamanda, aile, ev, vatan sevgisi hassalarına malik olan insanda, haysiyet mefhumunun kendisini bile bırakmamaktadır (ikinci dünya

savaşından sonra, bütün bunlar yalnız Ruslara müsaade edilmiştir).

Ve bütün bunlar yeni toprakların zaptı, yeni milletlerin esarete alınması için yapılmaktadır. 5—10 yıl sonra bay Primorski tipindeki Rus propagandacıları, yeni esarete alınan milletlerin kafasına sokmağa çalışacaklardır ki, o, Macar veya Romanyalı değil, Sovyet vatandaşıdır. Komünist bolşeviklere, hele Ruslara onun darılmağa hakkı yoktur, çünkü, bütün kabahat, küçük Rus halkını "esarete alan" ve onunla istihza eden Stalin ile Berya, M. Rakoşi ile C. Dejdedir.

Bay Primorski'nin: "Rosenberg'in Sovyetler Birliğini parçalama teşebbüslerinin tekrarı, trajik neticeler doğurur, çünkü parçalama idesi Sovyet adamına tamamiyle yabancısıdır (acaba bay Primorski, ciddi olarak, komünizm-bolşevizmin mağlûbiyetinden sonra, hâlâ Sovyet tipinde insanların kalacağını mı zannediyor?) ve çağdas Rusvada bu ideyi kimse kabul etmeyecektir (bu fikri çağdas Rusyada tabii kimse kabul etmez!). Bu ideyi bizim memleketin gayrı rus halkları da kabul etmeyecektir" tarzındaki iddiası da yanlış ve zararlıdır.

Hangi "bizim memleket" bay Primorski? Rusyayı yukarıda mevzubahs ettiniz. "Sizin memleketin" Sovyetler Birliği ve Sovyet devleti olduğuna inanmak lâzım geliyor. Bu taktirde haklısınız — o dahi bu parçalanmayı kabul etmez. Fakat, **gayrı rus milletler bu parçalanmayı kabul etmek sövle dursun, aynı zamanda bunun için bayram edeceklerdir.** İddianızın aksine olarak. Hitler ile Himmlerin hatası bilhassa şundadır ki, onlar, Sovyetler Birliğini parçalamadan, olduğu gibi, Alman emperyalizmine tâbi kılmak istiyorlardı. Yalnız bunun için, Ukrayna, Belorusya, Kırım, Şimali-Kafkasya ve diğer memleketlerin milletleri Almanyadan yüz çevirdiler.

Eğer III nci Reich'in şefleri sözde "Sovyet vatandaşı"nın hakikî milli ve şahsî hürriyetini, kolhozsız ve sovhozsız çalışma hürriyetini, GPU sız, Gestapo'sız ve komisersiz yaşama temayüllerini takdir etmiş ve anlamış olsalardı, eğer onlar işgal ettikleri toprakların halklarına bu hürriyetleri vermiş olsalardı, bizim bugünkü münakaşamıza lüzum kalmazdı.

Sömürge ve büyük imparatorluklar zamanının çoktan geçmiş olduğunu artık anlamak gerektir ve gûya milli kini körükleyen "kötü separatistler" hakkındaki hikâyelere artık son vermek lâzımdır, çünkü bunlara inanacak kimse kalmadı. Bu tarz hikâyelerle Rus emperyalizminin hakikî maksatlarını — büyük Rusyanın dağılmasını önlemek maksadını — gizlemek artık mümkün değildir.

Bugün bütün Sovyetler Birliği milletlerinin bir tek müsterek gayesi vardır. o da, milletlerimizi esareti altına alan ve dünyanın diğer milletlerinin mevcudiyetini tehdit eden komünizm-bolşevizmi mağlûp ve imha etmektir. Bu komünizm bugün, 360 yıl evvel tohum atan Rus emperyalizminin yollarını takip etmektedir. Bu yol Rus milleti de dahil, bütün milletlerin esaret ve imha yoludur.

Biz, bütün Sovyetler Birliği milletlerinin, istipdat ve zulmün en yüksek şekli olan komünizm — bolşevizm boyunduruğundan kayıtsız şartsız milli — siyasi kurtuluşları pozisyonu üzerinde duruyoruz. Biz, bu dünya belâsiyle mücadelede, Rus milleti de dahil, bütün milletlerle birlik olmayı arzu ediyoruz. Fakat biz, bu mücadeleyi, Rus-Sovyet esaretini, şimdiden baş kaldıran, her hangi başka bir rus emperyalizm şekliyle değiştirmek için yapmıyoruz.

Biz, Kafkasyanın kurtuluşu ve istiklâli için mücadele ediyoruz.

Sovyet tiyatrosu dinsizlerin mücadele vasıtasıdır

Yazan: Bulak-Başı

Evvelki yılın ikinci yarısında Taşkent'e misafir gelen Azerbaycan devlet dram tiyatrosu burada bir kaç temsil verdi.

Azerbaycan devlet tiyatrosunun Taşkente ilk gelişi, bundan 18 yıl evveline, yani 1934 yılına tesadüf eder. O zaman olduğu gibi, bu sefer de, Azerbaycan tiyatro heyeti Taşkente büyük bir samimiyet ve kardeşlik tezahürleriyle karşılandı. Birbirlerine din, dil, kan ve Rus-Sovyet emperyalizminin gaddar rejimi altındaki müşterek felâket bağlarıyla bağlı olan bu iki halk, birbirlerine daha sıkı sarılmak imkânını buldular.

Sovyet kontrolü ne kadar sıkı olursa olsun, her iki halkın sanatçıları tarafından yazılan yazılar, bunların birbirlerine olan bağ ve samimiyetini açıkça göstermektedir.

Azerbaycan tiyatrosunun baş rejisörü Adil İskender, tanınmış sanatçılardan Mirza Ağa Ali, ve halk artistleri Ali Asker, Ali Akber Ağa, Sadık Gereybeyli, Nusret Fetullah ve diğerlerinin Taşkent'teki temsillere ait yazdıkları yazılar, iki kardeş halkın sanat sahasındaki birlik ve dostluklarının birer sembolüdür.

Mirza Ağa Ali, "Pravda Vostoka" gazetesinin 5. 8. 51 tarihli nüshasında yazdığı bir makalede şöyle diyor: "Burada bizleri en kıymetli bir misafir ve kardeş gibi karşıladılar. Bu hareket benim ve arkadaşlarımın üzerinde çok derin ve silinmez izler bıraktı. Fakat bu tabiidir". Nusret Fetullah da "Kardeş Özbek halkına misafir olmaktan çok bahtıyarım" diyor. Adil İskender ise şöyle yazıyor: "Azerbaycan ve Özbek halkları arasındaki dostluk eski bir maziye sahiptir. Sa-

nattaki bu temasımız iki kardeş memleketi yine sıkı bağlarla birbirine bağladı."

Hulâsa bu temas neticesinde iki taraf da birbirlerine kardeşlik duygularını candan izhar ettiler ve sanat yolunda birbirlerinden çok şey öğrendiler.

Azerbaycan sanatçıları Hamze isimindeki Taşkent dram tiyatrosu ve Ali Şir Nevali isimindeki opera tiyatrosu sanatçılarının muvaffakiyetlerinden büyük bir sıtayıyla bahsettiler.

Bolşeviklerin sovyetleştirme ve rus tiyatro eserlerini, hâkimiyetleri altında bulunan Türk halklarının tiyatro ve sahnelerine cehren sokma teşebbüslerine rağmen, büyük şair Ali Şir Nevali gibi millî yazarların ve büyük İngiliz dramaturu Şekspirin eserlerinin Türkistan tiyatro sahnelerinde temsili, halkın ruh zenginliği hakkında gösterilecek başlıca delillerdir.

Türkistan ve Azerbaycan halkları, Sovyet rejimi şartları içindeki bütün müsküllere ve manilere rağmen, aralarındaki kardeşlik bağlarını sağlayarak muhafaza etmektedirler. Azerbaycan sanatçılarının ısrarlı davetleri üzerine Taşkent sanatçılarının da hiç olmazsa bir defa Azerbaycana gilmeleri icap ederdi. Eğer Ruslar buna mâni omazlarsa bu iki kardeş halkın birbirlerine samimi bağlıkları, Taskentte olduğu gibi, Bakûde de bir gösteriye vesile teşkil edeceğine şüphe yoktur. Fakat, maalesef dinsiz rus komünistleri Azerbaycan tiyatrosunu zorla dinsizlik propaganda vasıtasına çevirdikleri anlaşılmaktadır. Buna en büyük delil, her defasında bir takım nahos hâdiselere sebep olan ve iki kardeş halkın arasına nifak sokan, gerek sık sık Azerbaycan sahnelerinde

ve gerekse Taşkente temsil edilen "Od Gelini" piyesidir.

Mirza Ağa Ali kardeşlik temasından dolayı memnuniyet duygularını yazarken "Od Gelini" piyesine de temas ederek seyirciler üzerinde yaptığı tesiri şöyle izah etmektedir:

"Od Gelini" piyesini oynadığımız zaman şöyle bir hâdisе vukubuldu. İslâmın reaksiyon mahiyetini canavarlıkla fas eden bu piyesin bir kısmında, eserin kahramanlarından Aksin, kardeşi İlhan'dan İslâm dininin kabul edilmesini talep eder, aksi takdirde öldürüleceğini söyler. Buna karşılık olarak İlhan, "bu din yalnız tüccarların kafasından çıkmış bir hayaldir, ben kendim Allahım" dediği zaman seyircilerin bir kısmı salonu terk ettiler."

1934 yılında, mukaddesata tecavüz eden bu piyes Taşkente gösterilirken, bu temsilde maalesef ben de bulunmuştum. Bu piyes yüzünden halkın gösterdiği hiddete bizzat şahit olduğum için, Mirza Ağa Ali'nin temas ettiği bu hâdiseyi teferruatla anlatmayı bir vazife telâkki ediyorum. "Od Gelini" piyesi o zaman yalnız "bazı seyircileri" değil, fakat tiyatrodaki bulunan bütün seyircileri rencide etmişti. Tiyatro salonunu terketmeyen seyircilerin ekseriyetini, büyük, küçük mesul hükümet memurları teşkil etmişti. Bunlar, sorguya çekilmekten ve hâdisenin daha fazla alevlenmesinden korkarak başlarını eğmiş ve sabretmişlerdi. Salonu terk etmek cesaretinde bulunan seyirciler ise Sovyet hükümeti tarafından bilâhare sorguya çekilmişler ve türlü cezalara çarptırılmışlardır.

Bundan 18 yıl sonra, iki kardeş halkın kardeşlik hislerini istismar etmek ve Türkistandaki dindarlığın derecesini ölçmek için aynı piyesi Taşkente tekrar oynamak üzere Sovyet dinsizleri tarafından Azerbaycan tiyatro heyeti tekrar Türkistana gönderiliyor. Fakat, anlaşı-

lan dinsizlik tohumları Türkistanda pek de meyva vermiyor. 18 yıl evvel olduğu gibi, bu sefer de bir kısım seyirciler salonu terketmiş bulunuyorlar. Şüphe yoktur ki, bunun neticesinde, dindarlar tekrar takibata uğradılar, tekrar cezalara çarptırıldılar. Bu hâdisе şunu gösteriyor ki, dinsiz komünistler dinsizlik propagandasında pek de muvaffak olamıyorlar.

Daha geçenlerde, Moskovada, Komünist partisinin XIX ncı kurultayında, Komünist partisi merkez ve yerli liderleri sözde "ideolojik faaliyet" in kuvvetlendirilmesini talep ediyorlardı. Bu o demektir ki, bu "faaliyet", Sovyetler Birliği "hür" millî cumhuriyetleri halklarının millî tarih, din ve edebiyatlarına karşı yapılan mücadeledir. Dış dünya memleketlerinde ise, bu "faaliyet", başka maksatlara, propaganda maksatlarına hizmet etmektedir. Sovyetler Birliğinde bir sürü şair, edip ve tiyatro trupu bir "kardeş" cumhuriyetten diğer "kardeş" cumhuriyetine gönderilmek suretile, Leninizm-stalinizm prensiplerinin ne dereceye kadar kökleştiği ölçülmek istenmektedir.

Dursunzade gibi şairlerin ve Kafkasya, Özbekistan, Tacikistan ve diğer müslüman cumhuriyetlerden kültür heyetlerinin Pakistan, Hindistan, İran ve diğer komşu müslüman memleketlerine gönderilmesi ise, "mahkûm milletlerin hürriyet ve istiklâl müdafii Sovyetler Birliğindeki mesul ve hür hayatın" propagandasını yapmak içindir.

Eğer tiyatro sanatı hür ise ve ahlâki kaideler üzerinde kurulmuşsa, muhakkak ki, en büyük terbiye ve halk kitlelerinin birbirlerine yaklaşma vasıtasıdır. Sovyet tiyatrosu ise, terbiye yevî olmaktan çok uzaktır ve Komünist partisinin elinde en alçağça siyasî maksatlar ve Sovyet hükümetinin Yakın ve Orta Doğu memleketlerindeki entrikaları için kullanılan silâhtan başka bir şey değildir.

Sovyetler Birliğine dahil milletlerin kültürel muhtariyeti haiz oldukları iddiası asılsızdır

Yazan: W. Banks

Stalin, 1923 de rus komünist partisinin 12 nci kongresine rapor halinde sunduğu "Milliyetçilik Meselesi" adlı meşhur tetkik yazısında şöyle demişti:

"Rus proletaryası, eski rus imparatorluğuna dahil mazlûm milletlerin sempati ve müzaheretini kazanmış olmasaydı... Rusya'da ihtilâl muzaffer olmazdı. Lâkin bu milletlerin müzaheretini sağlamak için evveleminde rus proletaryası rus emperyalizminin vücutte getirdiği zinciri kırmak ve bu milletleri millî tahakküm boyunduruğundan kurtarmak zorundaydı"...

O tarihte, Stalin'in bu şekilde düşünmesi için mâkul sebepler mevcuttu. Zira, Stalin'in bahsi geçen raporunda belirttiği gibi: "Tekmil doğu âlemi Sovyetler Birliğini bir tecrübe sahası addedilmektedir... Ya biz Sovyetler Birliği milletleri arasında cidden kardeşane münasebetler ve hakiki bir işbirliği tesis edeceğiz, ve o vakit bütün doğu âlemi bizim federasyonumuzu bir kurtuluş sancığı olarak karşılayacaktır; veya Rusya'da evvelce zulüm görmüş milletlerin itimadını baltalayacağız ve Sovyetler Birliğini doğuyu cezbetmek kudretinden mahrum kılacağız".

Bu sözler yazıldığındanberi 29 sene geçmiştir. Kimse inkâr edemez ki, 29 sene uzun bir zamandır, ve bu zaman zarfında Kremlin doğu âleminin itimadına lâyık olup olmadığını göstermek için birçok fırsatlar ele geçirmiştir. Bilhassa unutmamak lâzımdır ki Sovyet Orta Asya'sında 11 milyon doğulu müslüman yaşamaktadır. Sovyetler Birliği dışındaki müslümanları bir tarafa bırakalım, lâkin Sovyetler Birliği dahilindeki müslümanlara Kremlin nasıl bir

muameleyi reva görmüştür? Bu, herkesçe bilinen acı bir hakikattir.

Komünist ajanlarına göre, Sovyetler Birliğine dahil muhtelif millî akalliyetlerin statüsünün klâsik tarafı şuymuş: "Bunlar, muhteva bakımından millî, şekil bakımından sosyalist olan cumhuriyetlerden müteşekkil bir federasyon"muş. Bidayette Lenin, bu federasyonun arzu edecek münferit cumhuriyetlere ayrılmak hakkını tanıyacak kadar — gevşek tutulmasını ısrarla talep ettiyse de bugün böyle bir iddia en hararetli sovyet taraftarları tarafından dahi ortaya atılmamaktadır.

Manafih, Kremlin ajanları, Sovyetler Birliği dahilinde her millî akalliyetin tam bir kültürel muhtariyeti haiz olduğunu, ve bu yüzden sovyet rejim'ine müsterek bir sadakat besledediğini hâlâ iddia etmektedirler.

Bu itibarla, sovyet ilerigelenlerinin bu mesele hakkında son zamanlarda vâki beyanlarını gözden geçirmek faydalı olacaktır. Misal olarak, ele Sovyet Orta Asya cumhuriyetlerini alalım.

Ekim 1951 de Kazakistan komünist partisi merkez komitesi 8 inci umumî heyet içtimasını akteyerek pek manidar bir rapor yayınladı. Bu raporunda komite, cumhuriyet dahilinde başoâsteren bâzı ideolojik inhireflardan ve bilhassa "buriuva milliyetçilik" ten yana yakıla şikâyet etti.

Raporun "buriuva milliyetçilik" suçu (!) ile ilgili olarak belirttiğine göre, "senelerdenberi Kazak muharrirleri Kemiz Ali Han Kasimov'un feodal-ihtilâlcı kraliyet hareketini övüyorlar, ve bunu bir millî kurtuluş hareketi olarak gösteriyorlar. Bundan başka, Kazakistan'ın

Rusya'ya gönüllü olarak iltihakının büyük mâna ve ehemiyeti ya meskûl geçilmekte veya tahrif olunmaktadır".

Kazakistan'ın Rusya tarafından aman-sız ve vahşi bir askeri fetih neticesinde ilhak edildiğini bilenler, "gönüllü ola-rak iltihak" kelimeleri karşısında taccüp ve tahaccüp ederler. Mamafih, bunu da ancak Sovyetler Birliği dışında bulunan-lar yapabilir. Zira Kazakistan'da bu gibi sözler karşısında açıkça hayret ifade edecek her hangi bir kimse kellesini koltuğuna almış olur, çünkü "burjuva milliyetçi" veya "kosmopolit" damgasını yemesi halinde en korkunç âkibetler ona bekler.

Kazak komünist partisi merkez komi-tesinin raporu bir ikazda bulunmaktadır: "Burjuva ideolojilerin tezahürüne âlet olan herkese karşı kat'i ve uzlaşmaz bir mücadeleyle girişilmelidir". Son söz ola-rak rapor, "burjuva milliyetçiliğinin ve kosmopolitliğin mürteci unsurlarının" meydana çıkarılmasını, ve Kazak komü-nist partisinin "sovyet vatanseverliği-nin" yaymasını talep etmektedir.

Rusya'nın bir "ağabey" telâkki olun-masındaki ısrar sadece Kazakistan'a şamil değildir. Geçenlerde Tacikistan Sovyet Muharrirleri Derneği başkanı Mirza Dursunzade "ağabeyler ve öğret-menler sıfatıyla Tacik milletinin müte-rakki rus milletine yetişmesine yardım eden Rusların haiz oldukları hususi ma-nayı" belirtmediklerinden dolayı mes-lektaşlarına şiddetle çıkmıştır.

Tanınmış Sovyet romancılarından ve Moskova'daki Sovyet Muharrirleri Mer-kez Birliği başkanı A. Fadeev de bu mevzuu ele olarak hayli işlemiştir. Azer-baycan muharrirlerinin 1940 ile 1950 arasındaki eserlerini gözden geçiren Fadeev şu nokta üzerinde durmaktadır:

"19 uncu asır Azerbaycan muharrir-leri, müstebit çarlık Rusya'sına ilâveten bir başka Rusya'nın, — Puşkin, Belinski ve Çernişevski Rusya'sının — mevcut ol-

duğunu diğerlerinden çok daha önce an-lamışlardı. Sovyet Azerbaycan edebiyatı bu mükemmel vasfı tevarus etmiştir. Binaenaleyh Azerbaycan edebiyatının sırf kendi millî an'anelerinin tesiri al-tında değil de büyük rus edebiyatının tesiri altında da yoğrulduğu söylene-bilir."

Anlaşıldığına göre, Fadeev Azerbay-can edebiyatını övmekte acele etmiş. Veya çağdaş Azerbaycan edebiyatı hak-kında katı bilgisi yokmuş. Zira aradan çok geçmeden Azerbaycan Sovyet Mu-harrirleri Derneği başkanı Mirza İbragi-mov meslektaşlarını bir toplantıya ça-ğırmış, ve onları "mâzideki terdî muhar-rirlerin mürteci görüşlerini gizlemek" ve dolayısıyla "Dede Korkut gibi son de-rece burjuva-milliyetçi eserlerin" basıl-masına sebep olmakla ilham etmiştir. Onlara haykırarak bildirdiği gibi, onla-rın vazifesi: "klasik edebiyat mirasının tetkikinde görülen burjuvamilliyetçi tahrifata karşı mücadele etmek" miş.

Şimdi de Hazer denizinin öte tarafın-dan bir misal alalım. Resmî komünist "Sovyetkaya Kırgızıya" gazetesi kırgız muharrirlerine ve bilhassa "Kırgız Mil-leti Kültürünün Anahatları" adlı eserin muharriri S. Abramzon'a ateş püskür-mektedir. Abramzon'un suçu suçmuş: "Eserinde çarlık rejiminin müstemleke-cilik siyaseti üzerinde durmakta, ve mü-terakki rus tefekkürünün faydalı tesir-lerinden hemen hemen hiç bahsetme-mektedir".

Bir müddet evvel aynı gazete kırgız tiyatro muharrirlerine çıkmış, ve onları "kırgız milletinin derebeylik mazisini methemek", ve "sovyet milletini karika-türize eden değersiz küçük piyesler yaz-makla" itham etmişti."

Ozbekistan'da, A. Uzmanov'un Ali Şir Nevai hakkında yazdığı bir eser do-layısıyla dil meselesi münakaşa mevzuu olmuştur. Uzmanov, Nevai'nin zamanın-

da özbek dilinin arapça ve farsça ile irtibatlı olduğunu iddia etmiş. Kitabın bir münakkidine göre böyle bir iddia yüzde yüz kosmopolitçilikmiş, ve üstelik Uzmanov "milli özbek kültürüne büyük rus milleti tarafından yapılan yardımların artmakta olduğunu belirtmemiş".

Azerbaycan'da da bazı dilciler bu tenkid ateşine maruz kalmışlardır. Komünistler tarafından tertiplenen bir konferansta bu dilcilerden ikisi Prof. Demircizade ile Prof. Şiraliyev — "Bundan böyle, rus dilinin azerbaycan dili üzerindeki hayırlı tesirlerini tamamen belirtmelisiniz, ve iki dilde mevcut müşahidelerinizi tesbit etmelisiniz" ihtar ve ikazile karşılaşmıştır.

Bu toplantı hakkında mütalea yürüten resmi komünist "Bakinski Raboçiy" gazetesi şöyle demektedir: "Azerbaycan

dili, rusçada kullanılan kelimelerle zenginleştirilmelidir".

1919'da Lenin, ekalliyetler hakkındaki plânlarını şöyle formüle etmişti:

"Biz, milletlerin gönül rızasıyla vücut bulacak bir birliğini arzu etmekteyiz — öyle bir birlik ki bir milletin diğer bir millete tehaküm etmesine müsamaha etmeyecek, ve tam bir karşılıklı itimada, kardeşçe bir vahdete, tamamen gönül rızasına müstenit karşılıklı bir anlaşmaya dayanacaktır."

Lenin'in bu sözleri ile onun Kremlin'deki bugünkü haleflerinin gemsiz şovinizmi arasında dağlar kadar fark vardır. Terakkiperver oldukları hakkında stalinçiler tarafından ileri sürülen iddianın her sahada olduğu gibi kültürel muhtariyet sahasında da tamamen asılsız olduğu bizzat kendi icraatı ile ispat olunmaktadır.

„Kahpe Felek-Dönek Felek“

Yazan: Süleyman T.

"Büyük Rusya" davası güdenlere, maalesef, alet oldukları artık anlaşılmış olan bazı Azeriler'in göstermiş oldukları son "marifetler" den yana zihinlerimizin allak bullak olduğu bu günlerde, karıştırdığım bir kitapta karşılaştığım bir hâdise beni, bir hayli teskin etti.

İnsan oğlu ile birlikte doğmuş olup, hele siyasi hayatta çeşitli nevilerine raslanan yalan ve iftira gibi kötü itiyatların en iğrenç örneklerinden birisini bu eserde görürken, gayri ihtiyari olarak bende, burada kullanılan yalan ve iftira örnekleriyle bizim "kahramanların" kullandıkları arasında bir mukayese yapmak iştiağı doğdu.

Bu yazıyı yazmakta mülhem olduğum eser, meşhur Türk ilim ve devlet adam-

larından merhum Dr. Rıza Nur'un 1941 tarihinde yazmış olduğu "Hücumlara Cevaplar" kitabıdır.

Hepimizce kıymetli "Kafkasya" muhterem okuyucularının, dünyanın muhtelif kıt'alarına yayılmasından mütevellit hususiyetleri gözönünde tutarak, mukayese örneği olarak aldığım faktör ve bu faktörle ilgili muhterem Zat hakkında tafsilât vermek zaruretinin duyuyorum.

Rıza Nur, tababet, edebiyat ve tarihe ait eserleriyle, Türk tarihinin mümtaz şahsiyetlerinden birisidir. Vaktiyle, Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahiyesi kürsüsünü işgal etmiş olan Rıza Nur'un, Türk siyasi tarihinde de mühüm yeri vardır. Meşrutiyet hareketine iştirâk etmiş ve 1908 ihtilâlinde sonra mebus seçilmekle siyasi hayata atılmıştır.

Türk İstiklâl Mücadelesinde mühüm vazifeler icra etmiş olan Rıza Nur, zaferden sonra Büyük Millet Meclisine seçilmiş, ilk Maarif Vekili sıfatıyla maarif teşkilâtı ile birlikte bir sıra hars müesseselerinin de kurucusu olmuştur.

Bir kaç defa maarif, sıhhiye ve hariciye vekilliklerinde bulunmuştur. Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin, Milli Cidâl'da yapmış olduğu dokuz muahedenin besinde birinci dereceli rol oynamış ve meşhur Lozan sulhunun hazırlanmasında, İkinci Murahhas sıfatıyla göstermiş olduğu değerli hizmetler bütün milletçe takdir edilmiştir. Yazmış olduğu 80 eserden 52 si basılmıştır ki, bunlar arasında 14 ciltlik meşhur Türk Tarihi eseri de vardır.

Meşhur Fransız ansiklopedisi Larousse'un kıymetli sayfalarında bu değerli Türk ilim ve siyaset adamına gereken yeri vermiş olması, Rıza Nur'u şu veya bu sebepten dolayı sevmeyen bir kaç şahsı çileden çıkarmaya kâfi gelmiştir.

Sözügeçen ansiklopedide, merhum Dr. Rıza Nur hakkında yazılanları yalanlamak imkânlarından mahrum bulundukları için olacak ki, bu bir kaç kişi, çıkış yolunu mâlum yalan ve iftira makinasını işe salarak Rıza Nur'la birlikte, Larousse aleyhinde de ileri geri atıp tutmakta bulmuşlardır.

İşte, rahmetli Rıza Nur, yukarıda bahis mevzuu ettiğimiz eserinde, bütün bu yalan ve iftiraları, hiç bir itiraza mahal bırakmayacak bir şekilde vesâik ve delâle dayanarak asil bir lisanla cevaplandırmıştır. Rıza Nur'un bir cevabını aynıyle buraya alıyorum. Cevap, Refik Halit adlı bir zat'a hitap ediyor:

"Adımı bile zikretmek cesaretini gösteremeyen O beni, matbuatta emniyeti sulistimal cürmiyle itham etmiş! Essiz iskandal demiş! Onu onsekiz, ondokuz yaşlarından beri ta Şamda ve Halepteki zamanına kadar bilirim. Topların mak-

simum çapı kırkikiliktir, vatan hiyanetinin de maksimum çapı yüzelliliktir. Sen bu millet ve devletin idam fermanı olan Sevr Muahedelerini harıl harıl, olauca gayretinizle yaparken, biz o paçavrayı yırttık. Lozan'ı yaptık. Atalardan beri gelen şu meşhur söz: 'Kahpe Felek, Donek Felek' dimağımın tezasında uçuyor. Bana melânkoli veriyor. Evet, Felek kahpedir, döner durur. Gene nasıl dönmüş bakınız: Bir Severci bir Lozacıyı tahkir ve itham ediyor. Hem haysiyet divanına veriyor. Şahnâmesinde (Tufu bre tu! Ey çarhı gerden tufu) deyən Firdövsîyle beraber ben de derim 'Tu Felek! Tu!...' (Hücumlara Cevaplar Sahife 23).

Bir müşâbehet dolayısıyla rahmetli Dr. Rıza Nur Bey'in mezkûr cevabındaki "Bir Severci bir Lozacıyı tahkir ve itham ediyor" sözleri üzerine, muhterem okuyucularımızın dikkatlerini bilhassa çekmek istediğimden, burada, Sevr ve Lozan muahedeleri arasında küçük bir mukayese yapmak lüzumunu duyuyorum.

Tek taraflı olan Sevr Muahedesi, 10 Ağustos 1920 tarihinde, yani İstanbul müttefikler tarafından işgalinden sonra, kabul edilmek üzere Sultan murahhaslarının önüne serilmiş ve bu murahhaslar tarafından da imzalanmıştı. Bu muahede ile, İzmirden başka Trakya ve Anadolu'nun bazı yerlerinin düşmana bırakılması kabul ediliyordu. Bundan başka, Boğazların'da bir Avrupa Komisyonu tarafından kontrol edilmesini deriş eden Sevr Muahedesi, işgal masraflarıyla harp tazminatının ödenmesi için devlet maliyesini de "galiplerin" kontrolüne terk ediyordu.

"Lozan" a gelince, bu muahede, Türk milletine tertemiz kanlar ve büyük fedakârlıklar pahasına mal olmuştur. Türk milleti için başlı başına bir mâna ifade eden "Lozan" kelimesi, bir coğrafya mefhumu olmaktan çıkmış, bir İstiklâl mefhum ve abidesi halini almıştır.

Lozan Sulhunun imza edildiği 24 Temmuz 1923, hareketlerle dolu büyük devirleri içerisine alan Türk tarihinin dönüm noktasıdır. Türk milleti yaşamağa hakkı ve haklı olduğunu bütün dünyaya o gün kabul ettirmiştir.

Hakikaten, bir "Sevr"cinin bir "Lozan" cıyı tahkir veya itham etmesi acı değil mi?

Dikkat edilecek olursa, "Sevr"cilerin "Lozan"cılara reva gördükleri muamele ile, bizim dönemlerimizin İstiklâlcisi — Vatandaşlarımız — Vatanperverlere reva gördükleri muamele arasındaki müşabeheti ilk bakışta sezmeğe mümkündür.

Burada da, Azerbaycan Davasının, Rusyanın bir "iç meselesi", Azerbaycan İstiklâlinin ise, "Umum Rusya keşmeksinin bir emrivâkisi" olduğunu iddia edenlerin emirlerine boyun eğerek, onlarla bu mealde antlaşmalar imzalayanlar, gaspedilmiş istiklâllerinin kayıtsız şartsız iadesi için olanca gayretleriyle çalışanlara dil uzatır, onları tahkir ve itham etmek küstahlığında bulunuyorlar.

Burada da, bu kalemin gibi şekil değişmesini itiyat ediniş, bugün de: "... Bizzat Rus milletinin şahsında emin bir müttefike malik olmadıkça, küçük milletlerin her türlü kurtuluş hareketleri akamete mahkûmdur; bunun için, bugünün tehîr edilmez meseleleri namına, yarının meselelerini ikinci plâna almak lâzımdır" demekle, İstiklâl Hakkının ikinci plâna alınmasına kanaat getirenler, İstiklâlin dâima birinci plânda olması lâzım geldiğini 40 senelik faaliyetiyle teyit etmiş olanları "takbih" ediyorlar. Hem de, bu küstah dönekler, "mukadderat ve mukaddesatlarıyla oynamamalarını", dost ve düşmanlarca mâruf olan İstiklâl Mücahitlerine ihtar ediyorlar.

Burada da, "asırlardan beri devam edegelen Azeri hayat tarzının, yalnız bolşevik ihtilâliyle altüst edilmiş oldu-

ğuna kanî bulunanlarla, Gayrı Rusları, Rus milletinden uzaklaştırmış olduğu için bolşevik ihtilâlini esefle karşılayanlar, azgın Rus süngüsüyle girdiği Azerbaycan'da Millî Devlet hayatının inkıtaını intaç eden Bolşevikliği, asırlık mütehakim Rus emperyalizminin yalnız bir sahması gibi kabul ederek, esas düşmanın, Rus emperyalizmi olduğu tezi üzerinde ısrar eden İstiklâlcileri "basiretsizlik", "hayalperestlik" veya "harislik" le "itham" ediyorlar.

Hatta, bu küstah dönekler daha ileri giderek, patronlarını inandırmak ve memnun etmek maksadıyla, memleket ve milletleri için "A" dan "Z" e kadar zararlı olan bu hareketlerinin, muhacir kütülecince tasvip edildiğini de iddia etmekten çekinmiyorlar.

Bu küstah döneklerle, bütün bu muhayyilelerinde ne derece "haklı" olduklarını ibraz ve kimler tarafından da hüsnü kabul gördüklerini ihsas etmek için, şu anda aklıma gelen bir hikâyeyi buraya nakletmekle iktifa edeceğim. İslâm tarihinden feci bir tabloyu tasvir eden bu hikâyeyi, vakıtle, Celâlüddini Nisaburi'nin "Ravzat um Ahbab" adlı eserinde okumuştum.

İslâm tarihinin en feci ve kanlı hâdiselerinden birisi de, şüphe yok ki, Emevi — Hâşimî mücadelesidir. Bazı tarihçilere göre daha Peygamber efendimiz zamanında başlamış olan bu mücadele, Hicri 35 tarihinde Hâşimî Hazret Ali'nin hilâfete geçmesiyle had bir safhaya girmiş oluyor. Çünkü, o zaman Şam'da vali bulunan Emevi Muaviye, onun halifeliğini tanımayarak emrindeki kuvvetlerle isyana kalkmıştı. Dürüst, yüksek ahlâk ve fazilet sahibi olan Hazret Ali'ye mukabil, gayet kurnaz olan Muaviye, mücadelesinde her türlü hileye başvurmayı da mubah saymıştır. Hikâye şudur:

Hazret Ali — Muaviye mücadelesi yıllarında, Ali taraftarı olan bir şahsın Şam'a gelmiş olduğu öğreniliyor. Mu-

viyenin emrile, taraftarlarından birisi, mahkemeye müracaat ederek, Şama'agelmış olan şahsın devesinin, kendisine ait olduğunu iddia ediyor. Tabii bu arada sahte şahitler de mahkemede dâvacı lehinde şahitlik ediyorlar. Devesinin kimse tarafından görülmemiş olduğundan emin bulunan zavallı adam, mahkemeye müracaatla, kendisinden istenen devenin erkek mi veya dişi mi olduğunun dâvacıya sorulmasını rica ediyor. Bu hakta hiç bir hazırlığı olmayan dâvacı, devenin dişi olduğuna dair rasgele bir söz söylüyor. Buna son derece memnun olan adam, devenin elinden alnamayacağı gibi, dâvacı ile sahte şahitlerin de cezalandırılacağını umuyordu. Çünkü, deve, dâvacının iddia ettiği gibi dişi değil, erkek idi. Fakat ne gezer, dâvacı, devenin dişi olduğunda ısrar edip duruyordu. Bunun üzerine, devenin bir ehli vukuf tarafından muayene edilmesi kararlaştırılıyor. Ehli vukuf heyeti, yaptıkları muayeneden sonra devenin dişi olduğunu bildiriyor ve böylelikle helâl malı olan devesi, zavallı adamın elinden alınıyor.

Bu hâdiseden sonra o adamı yanına çağirttiran Muaviye, hasımı bulunan

Hazret Aliye şöyle bir haber gönderiyor:

"... Ali bana, hangi kuvvet ve cesaretle karşıma çıkacaksın diye yazıp soruyor, git efendine söyle! İşte, ben, devenin erkeği ile dışısını ayırt edemeyenleri toplayarak karşısına çıkacağım."

Hazret Ali — Muaviye mücadelesinin neticesi malûm.

Bu mücadeleden zahiren muzaffer çıkmış görünen Muaviye, bugün dahi, islamlar arasına nifak sokmak, âsîlik, hile, gerlik ve nihayet hilâfeti, saltanata çevirmekle Peygamber Efendimizin yoluna ihanet gibi ağır töhmetler altında ezilirken, mücadeleden mağlûp çıkmış olan Hazret Ali, gün geçtikçe adalet ve fazileti ile parlamakta, haklı dâvasıyla de gönüllere hâkim olmaktadır.

İşte, güç şartlar ve büyük fedakârlıklar tahtında, milletin kayıtsız şartsız istiklâli için mücadele edenlere dil uzatanların akıbeti hakkında hazin ve ibretamiz bir tablo.

Evet, ataların o meşhur ve her zaman için yeni olan sözünü bir defa da biz tekrarlayalım:

"Kahpe Felek! Dönek Felek!"

M E V L Ū D

Sovyet hükûmeti tarafından, 23 Şubat 1944 de Şimalî-Kafkasyanın Çeçen-İnguş ve Karaçay-Balkar bölgeleri halklarıyla Kırım Türklerinin topyekûn imhasının 9 ncü yıldönümü münasebetiyle, Şimalî-Kafkasya Kültür Derneğinin teşebbüsü ve büyük bir kalabalığın iştirakiyle, 23 Şubat 1953 de İstanbulda Şişli camiinde, kızıl cellâtların hunharca katlettikleri aziz şehitlerin ruhlarına ithaf edilmek üzere Mevlûdu şerî okunmuştur.

Tiflis'de NKVD zindanlarında

Yazan: V. Zagidze

Sovyetler Birliğinde 1930-30 yıllarında "temizlik" metotları

"Yejofoçılığın"*) en yüksek dereceyi bulduğu bir zamanda (1937 sonu, 1938 başlangıcı) Gürcüstan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti NKVD zindanlarında hapse yatan bir çok kimseler, orada oynanan faciaya istemeyerek şahit olmuşlardır. Bu facia, büyük temizliğin sözde "ideolojik iç yüzünü", tatbik edilen metotları ve "dünyanın en ileri ve en ilmanlı devletinin" "temizlik" işini havale ettiği insanları bilhassa iyi karakterize etmektedir.

Büyük bir gıcırta ve gürültü ile kapı açıldı ve mahbuslarla hıncahınc dolu zayıf elektrik lambasıyla aydınlatılmış hücreye, biraz temiz hava ile beraber, birisini itiverdiler. Hücresinin kapı tarafından milti ve küfür duyuldu. Fevkalâde iyi aydınlatılmış bir koridordan loş hücreye itilen yeni mevkuf yersizlik dolayısıyla hemen kapının önünde yatan başka bir mevkufa çarparak düşmüştü.

Kapının önündeki küfürler ve gürültü patırtı yüzde 90-95 masum olan, sorgu, dayak ve işkenceden dolayı bitkin halde bulunan ve en mühimmi çaresizlik içinde bulunan bütün hücre "sakinlerini" uyandırdı. Mahpuslar, zaten tahdit edilen günlük istirahat saatlerinin her türlü ihlâlini, gayet sinirli ve kötü karşıyorlardı.

18 aydanberi zindanda sorgusuz ve sualsiz yatan G-dze'nin sakin sesi galeyana gelenleri yatıştırmağa kâfi geldi. Düşen "acemi"yi kaldırdılar ve pencere yanında küçük bir yer açarak oturtular. Ondan sonra, sorgu sual başladı.

*) "Yejofoçılık" devri, Bervadan evvel dahiliye vekili olan Jejev'in zamanında yapılan büyük bir "temizlik" devridir.

Herkes, dışarıda olup bitenleri öğrenmek, tanıdık veya akrabadan birisinin ismini duymak ihtiyakı ile sabırsızlık gösteriyordu. "Acemi'nin, 50 yıldanberi Tifliste kunduracılık sanatıyla meşgul, temiz yüzlü 65 lik bir ihtiyar olduğu anlaşıldı.

O, niçin tevkil edildiğini bilmiyordu ve politika ile hiç bir zaman meşgul olmamıştı için, bir yanlışlık olduğu kanaatini taşıyordu. Onun eskiden iki usta kullandığı hususî bir kundura mağazası var idi. Bilâhare, mağazayı elinden almışlar ve malûller atelyesine çevirmişler. Mamafî, kendisini de bu atelyeye baş usta olarak tayin etmişler.

Hastalık ve malûliyet dolayısıyla 4 yıldan beri tekaüde sevk edilmiş ve karısıyla birlikte, aldığı 88 ruble tekaüt maaşıyla geçiniyormuş.

Haklarında fazlâ malûmatı olmadığı halde "acemi" nin epeyi de tanıdığı olduğu anlaşıldı. Yeni gelene karşı gösterilen ilgi yavaş yavaş kayboldu. Hücre reisi, ihtiyarın yaşına hürmeten, onu, diğer iki ihtiyarın — eski bir kilise adamı ile sabık bir polis müdürünün aralarında yer açarak oraya yerleştirdi. Bir müddet sonra hücre yine sükûta kavuşmuş ve mahbuslar tekrar kendi düşüncelerine dalmışlardı. İçimizden hiç birimiz, bir kaç gün sonra, bu "acemi" nin "hapis-hane meshurlarından" biri olacağını aklımıza bile getirmemiştik.

Mevcut adetin hilâfına olarak, "acemi"yi hemen ertesi günü sorguya çektiler. Onu, "sorgudan" iki gardiyan adeta "kucaklarında" getirdiler. Dayaktan bitkin bir hale gelen, yüzü gözünü içinde ve konuşamayacak vaziyette bu-

lunan bu mahlûkun, daha üç saat evvel tevkif edilen temiz yüzlü ihtiyar olduğunu anlamakta hepimiz büyük bir güçlük çektik.

Soruşturmalar neticesinde, onu Lazaref isminde bir müstantikin "sorguya" çektiği anlaşıldı. Nispeten genç bir Çekâ memuru olan Lazaref, sadistliği ve gaddarlığı ile tanınmıştı; şöhreti hapis-hane duvarlarını aşmış bulunuyordu. Söylendiğine göre, hara sahipleri meşhur ve zengin Lazareflerin ailesine mensup olan bu insan yüzlü canavar, "gayri proleter aslını" unutturmak için, elinden gelen her türlü fenalığı yapıyordu. Lazaref tarafından sorguya çekilen bir kimsenin, "itirafını" imzalamadığı ve "mensup olduğu teşkilâtı haber vermediği" hâdisesi henüz işitilmiş değildi. Lazaref, ekseriyetle bizzat kendisinin uydurduğu büyük işlerle meşgul olmakla ve sorguya çektiği kimseye, vaziyetin icap ettirdiği şekilde, kullandığı metotlar sayesinde herşeyi imzalatmağa mecbur etmekle şöhret bulmuştu.

Hepimiz, bedbaht kunduracının kurtulmak için çok az şansı olduğunu anlamakla beraber, bu cahil zanaatçının Lazarefin alâkasını niçin çektiğini bir türlü keşfedemedik. 18 aydanberi bir çok şeyler görmüş ve geçirmiş olan hücre reisi G-dze bile, bu bedbahtın masum olduğuna şüphe etmiyordu.

Ustünü başını temizlediğimiz ve biraz su verdiğimiz bu zavallı adam, dayetsiz göz yaşlarını büyük bir güçlkle zapt ederek ve çukurlaşmış gözlerini silmeğe çalışarak sordu: "Ne oluyor? Bu adamlar benden ne istiyorlar? Bunlar deli midir, divane midir?"

Bütün mahbuslar, ilk sorguyu müteakip daima aynı sualleri soruyorlardı. Bu sual ve şüpheler her zaman samimi ve doğru idi. Çünkü tevkif edilenlerin kahir ekseriyeti, gayretli müstantiklerin "sorgu" larından sonra, dayaktan ve işkenceden kurtulmak için, üzerlerine al-

dıkları cinayetleri kat'iyen ıka etmiş değillerdi.

NKVD zindanlarında olup bitenleri, yenilere anlatmak gibi ihtiyari bir vazifeyi üzerlerine alan hücre reisi ile bazı eski mahbuslar, "acemi" nin ağır sorgu yolunu bir parçacık olsun hafifletmek için, onu kendi himayelerine aldılar ve aralarında aşağı yukarı şu mealde bir konuşma cereyan etti:

Biraz olsun kendine geldin mi? Bir tarafın ağrıyor mu

— Biraz daha su istiyorum... Bütün içim yanıyor... Acaba bana niçin dayak atıldılar?

— Sakin ol! Burada itirafnameyi imzalamak istemeyenlere dayak atılır... Eğer içinde bir şey varsa, bunu açıkça müstantike söyle! Nasıl olsa koparacaklar, kışkaç kullanacaklar, fakat yine de koparacaklar. Onlardan hiç bir şey gizlemeğe imkân yoktur.

— Fakat gizleyecek bir şeyim yok ki... Hiç bir suç işlemedim, kimseden bir şey çalmadım, kimse ile kavga etmedim... Politika ile ise hiç bir zaman meşgul olmadım. Hükûmetin aleyhine konuşmak şöyle dursun, aklımdan bile geçirmediğim... Peki, nedir bu başıma gelenler?

Dayak yemiş ihtiyarın etrafında oturanlar bu sözlere sükûtle mukabele ettiler. Bütün bu sualler yüzlerce defa verilmiş olduğu halde, akli selimin kabul etmediği bu hususlara verilecek cevap yok idi. İhtiyar kunduracıya nasıl bir cevap verilebilirdi?

Anladığımıza göre, Lazaref ondan, ısrarla itiraf etmesini talep ediyormuş. Fakat, neyi itiraf etmesi lâzım geldiğine dair şimdilik ıymada bile bulunmamıştı. Başlangıçta, ekseriya, mahbusun mukavemetini kırmak ve onu demoralize etmek gayesi güdüldüğü için, sadece dayak atılır ve işkence yapılır. Ondan sonra, müstantik sorguya çektiği kimseye daha evvel hapiste yatan birisinin,

şu ve bu tanıdık veya memuriyet arkadaşının, şunu veya bunu yaptığına dair "ifadesini" okuyor, daha sonra da, ondan doğrudan doğruya bütün bunları yapmış olduğunu "itiraf" etmesi talebinde bulunuyordu.

Ekseriya mahbuslar, onlara isnad edilen suçları itirafından imtina ediyorlardı. O zaman, dayak, işkence ve bilâfasi 48 saat 72 saate kadar devam eden sorgu (bu gibi hallerde müstantikler değiştirilmektedirler), sıcak veya buz gibi soğuk hücrelerde münferit hapisler, bütün aile efradının tevkif edileceğine dair tehditler ve sair fasıllar başlamaktadır. 2-3 hafta sonra, büsbütün demoralize olmuş, hedenen ve ruhen sakatlanmış mahbus, daha evvel hazırlanmış "itirafnameyi" imza etmeğe mecbur ediliyordu; veya daha evvel makine ile yazılan "itirafnameyi", kendi el yazısıyla yeniden yazarak, imzalaması talep ediliyordu. 100 vak'adan 93'ünde bu talep, bedeni ve ruhi işkencelerden kurtulmak isteyen mahbuslar tarafından yerine getirilirdi. Bahuş ki, ilk "itirafname" nispeten hafif bir şekilde tertip edilirdi. Ekseriya mahpus, kendisinin de "mensup olduğu" Sovyet aleyhdarı bir teşekkülün mevcut bulunduğuna dair "itiraf" ettirilirdi. "İtirafın" heman akabinde aç ve bitkin mahpusa mükemmel yemek, sigara, gazete ve temiz çamaşır verilir.

Bir kaç günlük böyle bir hayat, hapsedane tabirince, mahpusu büsbütün "ihilâle" uğrattırır ve her türlü alçaklık yapabilecek tiyette iradesiz bir mahlûk haline getirirdi. Ekseriya eski mahpuslar, itiraf edeceklerine, bu gibi iradesiz mahpuslar için, bilhassa sorgunun ikinci safhasının teşkil ettiği tehlikeyi anlatarak, verilen sadakaları kabul etmemelerini ihtar ediyorlardı.

Bir kaç gün sonra müstantik yeni sorguda, "şimdi anlat bakalım, teşkilâtınıza kimleri aldınız, veya teşkilâtta kimi tanıyorsunuz? Teşkilâtın faaliyeti hakkında

malûmat ver" tarzında sualler sormağa başlardı.

İşte en büyük rezalet burada başlar, yani tamamen suçsuz insanlar ihbar edilirdi. İlk zamanlar mahpus, ekseriya teşkilâta kimseyi almadığını ve teşkilât içinde kimseyi tanımadığını söylerdi.

İkinci ve üçüncü sorguda yeniden dayak faslı başlardı. Fakat şimdi elde, bu bedbahtın Sovyet aleyhdarı teşkilâtında bulunduğu dair itirafname olduğu için, yani aktif bir "düşman" olduğu için, ona, vücut azalarını sakatlatma metotlarının en modernlerini tatbik etmek suretile dayak atılırdı. Kemikleri kırmak, kulakları koparmak, göz ve diş çıkarmak, tenasül aletlerini sakatlamak ve saire ahvâli adiyeden sayılırdı. Eğer böyle bir "itiraf eden suçlu" işkenceye dayanamayarak ölürse, müstantiğe, kendisini haklı çıkarmağa lüzum yoktur. Bedbahtın "itirafı" müstantike yeter derecede hak vermiş oluyordu. Bu gibi "itiraf" elde edildikten sonra, fevkalâde üç kişilik mahkeme heyeti" nasıl olsa, "itiraf eden suçluyu" kıyaben idama mahkûm edecektir. Bundan sonra, mal mülk müsadere edilerek, ailenin diğer uzuvları da yakalanırdı, ellerinden alınan çocuklar da yetimhanelere verilir.

İşte şimdi bütün bu bedbahtlar için cehennem hayatı başlardı. Dayak ve işkence tesiriyle bunlar dostlarının ve tanıdıklarının isimlerini vermeğe başlardı. Bir defa başladıktan sonra, bu gibiler artık utanmayı bir tarafa bırakarak, hatırladıkları kadar veya müstantikin ihtiyacı olduğu kadar isim söylerlerdi. Müstantik de, derhal yukarı makamlara, "meydana çıkarttığı" yeni bir "suikast" ve yeni bir "teşkilâtı" haber verirdi.

Ekseriya böyle "gavrelli" müstantik, Lenin nisanıyla ve yakın arkadaşları da kızıl yıldız, emek bavağı ve diğer nisanlarla taltif edilirdi. Tabii böyle bir cinaveti "meydana çıkaran" müstantikin gelirleri de o nispette artardı.

O tarihlerde, NKVD hapishanelerindeki "vaziyet" ve nizam" aşağı yukarı böyle bir manzara arz ediyordu.

Bizim kunduracıyı akşama doğru tekrar sorguya çektiler. Gece yarısı geçtiği halde, o hâlâ meydanlarda yok idi. Kendi ümitsiz vaziyetimize rağmen, hepimiz müthiş bir ağırlık hissediyorduk.

Sabahın üçüne doğru ihtiyarı geri getirdiler. Üzerinde her hangi bir işkence izi olmadığı halde, ihtiyar kunduracı derin bir baygınlık içinde bulunuyordu. Tecrübeli arkadaşlar, onu ayıltmağa çalışırken, hücrede çıt çıkmıyordu. Tekrar kendisine geldiğini iniltisinden ve acı acı bağırduğundan anladık. Aynı zamanda zaafını göstermek istemeyen yaşlı bir adamın ağlamamak için sarfettiği gayretten mütevellit boğulan hıçkırıklar duyuluyordu.

İhtiyar kunduracı, ayıldıktan ve biraz kendisine geldikten sonra bize, müstantik Lazareff'in küfrederek ve bir kaç tokat atarak ondan itiraf etmesini talep ettiğini anlattı. Adam neyi itiraf etmesi lâzım geldiğini bilmediği için, hiç bir cevap verememişti. Sonra onu, ellerini yukarıya kaldırmak şartıyla, bir köşede ayak üzerinde durmağa mecbur etmişler, bu vaziyette ne kadar zaman durduğunu, bayıldığı için bilmiyor. Ancak iki buçuk saat sonra onu ayıltmışlar. İhtiyar kendisine biraz geldikten sonra, onu meşe ağacından yapılmış bir sandalyanın genişçe bir arkalığine beli üzerine yatırmışlar, şöyle ki, beli ancak istinat noktasını teşkil etmiş, başı ve ayakları ise aşağıya sarkmıştı.

Bedbaht adam bize, bel kemiğinin kırıldığını ve çektiği ağrıdan dolayı ne uzanacak, ne oturacak ve ne de ayakta duracak vaziyette olmadığını yanaya-kıla anlatıyordu. Muhakkak bir şey varsa, o da, zavallının ancak hücreye getirildikten sonra kendisine geldiğidir. Ertesi gün de, gelen kanlı idrar yüzün-

den, ihtiyar hakikaten yerinden kalkamadı.

Onu üç gün rahat bıraktılar. Dördüncü günü akşama doğru, iki gardiyan onu adeta sürükleyerek tekrar sorguya götürdüler. İki buçuk saat sonra, fena halde dayak yediği vaziyetinden belli olan ihtiyarı geri getirdiler. Bedbaht adamın elleri hariç bütün vücudu yara bere içinde idi.

Acemi arkadaşlarımızdan birinin hayretle, "neden ellerinde hiç bir yara yoktur" sualine karşı, tecrübeli bir diğeri "ellerini şimdilik sakatlamaya gelmez, itirafnameyi ayaklarıyla imzalayacak değil ya!" cevabını verdi.

Bu sefer bedbaht adamı altı gün rahat bıraktılar. Fakat o, artık insanlığını kaybetmiş ve koridorda ayak sesleri duyulunca korkudan titreyen ve dayaktan yılmış bir hayvana dönmüş bulunuyordu. Hücreden başka mahpusları götürerek, dayak attıktan ve sakatladıktan sonra geriye getirdiklerizaman, bedbaht ihtiyar ihtilâc içinde çırpınmağa ve malaryaya tutulmuş gibi tiril tiril titremeğe başladı. Onun hemen yanı başında bulunan ve 72 lik ihtiyar olmasına rağmen, iri yarı, güçlü ve iradesi kuvvetli hücre arkadaşı, sabık çar hükûmeti polis müdürü Simonosvili kafasını sallıyarak şöyle diyordu: "Hakikaten ümaniter bir devlet, benim zamanımda siyasi bir mahkûma "sen" diye hitap etmiş olsaydım, derhal Devlet Dumasına (Meclisine) şikâyet vâki olurdu ve mahpusa hakaret suçundan takibata uğrardık"...

Altı gün sonra ihtiyar kunduracıyı tekrar sorguya çektiler. Bir buçuk saat sonra, adam akıllı dayak yemiş olmasına rağmen, ihtiyarın bir şeye memnun olduğunu hayretle müşahade ettik. Bizim, sorguda neler olduğuna dair sorularımıza cevaben, ihtiyar, şimdi onu ne ile itham ettiklerini bildiğini söyledi. Meğer, bütün "itiraf et" taleplerine ve müteaddit dayaklarla işkencelere rağmen,

men, ihtiyarın bir türlü cevap veremediğini gören müstantik Lazaref, nihayet ona, Gürcü nasyonal-demokratların Sovyet aleyhdarı teşkilâtına mensup olup olmadığını sormuş.

Hayretler içinde kalan ihtiyar kunduracı, böyle bir teşkilâta 1923 yılına kadar âzâ olduğunu ve diğer arkadaşlarıyla birlikte parti faaliyetinin bittiğine ve partiden çıktıklarına dair mazbata imzalamış olduklarını söylüyor. Lazaref ona cevaben, sözlerine inanmadığını ve aldığı malûmata nazaran onun hâlâ mezkûr partide kayıtlı olarak Sovyet aleyhdarı faaliyetinde bulunduğunu ısrarla söylemiş durmuş. Lazaref ihtiyari tekrar hücreye gönderirken; "Git, bütün bu şeyleri biraz daha düşün, belki kendiliğinden partiye mensup olduğunu itiraf edersin" demiş.

Böylelikle, ihtiyar kunduracı, Lazaref'in ondan ne istediğini şimdi bildiği için memnundu. İhtiyar utanarak ve dili dolayarak bizi inandırmaya çalışıyordu ki, bütün bu işkenceye dayanacak taktik kalmadığından, bu günahı üzerine alacaktır.

Bugünden itibaren zavallının işleri yoluna girdi. Fakat bu durum uzun sürmedi. Onun partiye mensup olduğuna ve partinin sovyet idaresi ve halk aleyhdarı bulunduğuna dair itirafı Lazarefi tatmin etmedi. Şimdi Lazaref ondan "tafsilât" ve parti üyelerinin isimlerini talep ediyordu.

İhtiyar artık saatlerce dayak yiyordu; vücudu tahammül edemeyerek, bayıldı. Zaman, onu bir takım iğneler ve damlalarla ayıltan NKVD'nin hususî "doktoruna" müracaat edilirdi.

Bir defasında ihtiyari sorgudan sonra hücreye getirmediler ve nöbetçi gardiyan gelerek eşyasıyla yemek kabını götürdü. Biz, ihtiyarın işkenceye dayanamayarak öldüğüne karar verdik. Fakat tecrübeli hücre reisi, ihtiyarın yemek kabını da aldıklarına göre, onun başka

bir hücreye nakledildiği kanaatinde olduğunu söyledi ve orada, başka bir "mahpusun" ihtiyara "hem teşkilâtı, hem de Sovyet aleyhdarı faaliyeti terlip etmek" için lâzım gelen yardımda bulunacağını ilâve etti.

On gün sonra, reisin tahmininin doğru çıktığına şahit olduk. Bizim hücreye, 3'ncü veya 4'ncü "sorgudan" sonra getirilen yeni bir mahpusun anlattığına göre, ona, bir kunduracının "ifadesi" ni okumuşlar. Bu "ifade" de göya o, (yâni kunduracı) hücremize yeni gelen arkadaş 1933 yılında Sovyet aleyhdarı Gürcü nasyonal-demokrat partisine kaydetmiş imiş...

Bir kaç gün sonra, bizim hücreden bir çokları eski vilâyet hapishanesine nakledildiler. O tarihlerde bu hapishaneye "tahkikat" safhasını geçirmiş mahpuslar gönderiliyordu. Ben de nakledilenlerin arasında bulunuyordum. 3-4 hafta sonra, yeni hücrede, sözde "nasyonal-demokrat partisi" işinden dolayı tevkif edilen biriyle karşılaştım. Onun iddiasına göre, bu işle ilgili olarak 250 den fazla kimse tevkif edilmiş ve bütün bu iş, "müşterilerin ismini ve ayakbağlarının ölçüsünü yazdığı sipariş defterini, doğrudan doğruya Alman istihbarat teşkilâtıyla irtibatla bulunan Gürcü nasyonal-demokrat partisinin üye defteri olduğuna" dair ifade veren bir kunduracının hayal mahsulü imiş...

İki buçuk yıl sonra, bana bu hikâyenin sonunu dinlemek nasip oldu. Lazaref'in eseri olan bu iş, halkın her tabakasından tevkif edilen 250 den fazla kimsenin iştirakiyle muazzam bir dâva şeklini almış. Terfi edilen ve nişan alan Lazaref'in işleri pek yolunda gidiyor-muş. Fakat, tesadüfen anlaşıldı ki, tevkif edilen ikiyüzelli "Gürcü nasyonal-demokratlarının" üste ikisi Gürcü olmayup, başka milletlere mensuplarmış. Alâkadar makamlar bununla yakından ilgilenerek ve işin aslını adamakıllı tah-

kik ederek, böyle bir teşkilâtın mevcut olmadığı ve bütün bunların ihtiyar bir kunduracının uydurması olduğu neticesine varmışlar.

Fakat Gürcüstan NKVD si hiç de bu vaziyetten müteessir olmamış. Kunduracı başta olmak üzere, bütün insanları serbest bırakarak davayı durduracakları ve bütün bu haksızlığın asıl suçlusu olan Lazarefi cezalandıracakları yerde, Gürcüstan NKVD sinin zımmardarı, gûya "NKVD tahkikat organlarını kasten sasırtmak için, düşmanca

iftiralarda bulunanların" hakkında yeni bir dava açmışlar.

İhtiyar kunduracıya "NKVD tahkikat organlarını kasten aldatma ve masum kimselere iftira" suçundan dolayı, "tedbiki iş kamplarına" gönderilmek üzere 5 yıl sürgün cezası vermişler. İftiraya uğrayanların arasında "itiraf" etmiş olanları 1-2 yıl müddetle iş kamplarına göndermişler, "itiraf etmeğe" vakit bulamayan kimseleri de, susacaklarına dair kendilerinden imza aldıktan sonra serbest bırakmışlar.

„Her türlü burjuva-milliyetçiliğin kökü kurutulmalıdır“

Yazan: A. H.

Sovyet Ermenistanında "ilmi eserlerde noksanlık" hakkında "Pravda" gazetesinin 14. 1. 53 tarihli nüshasındaki uzun makale Moskovanın yukarıdaki tehdit-kâr ihtariyle sona ermektedir.

Bilindiği gibi, Kafkasyanın bütün milli cumhuriyetleriyle Türkistanda, Komünist partisi icra komitesinin, Moskovadan her memleket için emredilen, muayyen plânları dahilinde ötedenberi ilim, san'at ve edebiyata karşı ideolojik bir mücadele açılmıştır. "Bu plânlar fena tatbik edildiğinden" Moskovada toplanan Komünist partisi XIX ncı Kurultayında ideolojik faaliyete hız verilmesi için kararlar ittihaz edilmiştir. Bununla ilgili olarak, Ermenistanı parmağına dolayan "Pravda" şöyle diyor:

"Çağdaş burjuva ideolojisini tenkit eden ve Amerikan emperyalizminin ajanı ile Ermeni milletinin en amansız düşmanı Daşnakşutun partisi başta olmak üzere, memleket dışındaki Ermeni partileriyle teşekküllerinin mürteci ideolojilerinin mahiyetini açıklayan eserler yoktur."

Sovyet Ermenistanı ilim işçilerinin suçu ne imiş? "Pravda" nın yukarıda mevzu bahis makalesi, bilâhare ittiham-nameye gireceğine şüphe etmediğimiz bir sıra ithamları ihtiva etmektedir. Bunlarda şu esbabı mucibeler ileri sürülmektedir:

"Son zamanlarda Ermenistan ilim adamları, tarihçiler ve edebiyatçıların eserlerinde ciddi ideolojik hatalara tesadüf edilmektedir. Bu hatalar, tarihi hakikatleri tahrif, Ermeni milletinin mazisini burjuva nazariyesinin "vahit akın" ruhunda, mücadelesiz sınıf ve tezatlar şeklinde tezahür etmektedir."

"Pravda"nın muharriri, bazı Ermeni ilim adamlarının, sosyal cereyanların mücadele ve inkişaf tarihini bu menhus "vahit akın" nazariyesini esas alarak ilmi tetkik teşebbüslerinde bulunduklarını iddia etmekte ve delil olarak, profesör E. Topçyan, M. Mikriyan ve O. Melikyanın müştereken neşrettikleri "Ermeni edebiyat tarihini" göstermektedir. Bunlar, geçen asrın 50-60 yıllarında yaşayan M. Nalbandiyan ve S. Nazaryan

ile aralarında "ideolojik müvazi hat" çizmişlerdir:

"... halbuki bunlar iki muhtelif sosyal cereyana mensup blunuyorlardı... N.G. Çernişevski'nin talebesi ve mücadele arkadaşı olan M. Nalbandiyan, halk kitlelerini mutlakıyete karşı ihtilâlcî mücadeleye davet ediyordu. S. Nazaryan'a gelince, o, burjuva liberalizminin liderlerinden biri idi."

"Pravda" muharririnin kanaatine göre, aynı tarih kitabında Ermeni yazarları R. Patkanyan ve Raffi'nin yaratıcılıkları dahi hatalı bir surette kıymetlendirilmiştir:

"Münekkitler her iki yazarın da millî temayülleri kabul etmekle beraber, bu temayüllerin sınıf esaslarını kâfi derecede aydınlatmamışlardır."

Daha sonra, başka Ermeni ilim adamları tarafından neşredilen bir sıra ders kitaplarını reddeden muharrir, "18. nci asrın 80. ninci yıllarında Rusya ve Ermeni kurtuluş hareketi" kitabını yazan ve 1947'de neşreden Sovyet Ermenistan ilim akademisi başkanı profesör A. Yoanisyan'a hücum etmektedir:

"Müellif, Maveray-i Kafkasya halklarını din bakımından müslüman ve hristiyanlara taksim eden burjuva tarihçilik konsepsyonunu takip etmekle, Gürcü, Azeri ve Ermeni halklarının kurtuluş hareketlerinin taktirinde burjuva-milliyetçi noktayı nazarını kabul etmiştir. Tarihi hakikatı tahrif eden müellif, Azeri halkının Rus halkına olan sempatisini ve Rus halkının yardımıyla yabancı boyunduruğundan kurtulma temayülleri meskût geçmiş ve bazı Hanların Türk tarafırlığını bütün Azerbaycan halkına tesmil etmiştir."

"Pravda" diyor ki, bu "zararlı kitap"ın hataları tam üç yıl gözden kaçmıştır. Nihayet Sovyet Ermenistan Komünist partisi icra komitesinin tazyikiyle, kitabın müellifi, "kaba hatalarını" düzeltmeceğini vait ile alenen kabahatlerini itiraf

etmiştir. Sovyet Ermenistan ilimler akademisinin neşrettiği "Haberler" bülteninde (1950, No. 4) vaitlerini yerine getiren A. Yoanisyan şöyle yazmaktadır:

"Bunun için, gelecekteki ilim araştırmalarında bu ciddi hataları tashih etmek ve Maveray-i Kafkasya cumhuriyetleri tarihçileri ile birlikte müspet tarihi olaylara dayanarak, bütün Maveray-i Kafkasya halklarının mazideki dostluklarıyla yabancı müstevilere karşı yaptıkları müsterek mücalelelerini belirtmek ilk vazifem olacaktır"...

Hakikatte ise, gerek vaitlerini tutmayan A. Yoanisyan ve gerek diğer Ermeni ilim adamlarına yukarıdan yapılan telkinler tesirini göstermemiştir. Çünkü, Stalinin "dahiyane eserleri" ruhundaki ilim çalışmaları pek yavaş ilerlemektedir:

"Neşredilen eserlerin büyük kısmı, Ermeni halkının kadını ve Ortaçağ zamanlarına, XIX. nci asrın başlangıcına veya köylü ıslâhat devri ile yeniden neşredilen Ermeni klâsik edebiyatına aittir."

Bütün bu "ilim çalışmalarındaki noksanlara" işaret eden "Pravda", şikâyet etmekte ve şöyle demektedir:

"Adıgeçen enstitülerde yabancı adetler, müteselsil kefalet ve hataların karşılıklı affı vardır."

Sonunda, "uyamkılıklarını" kaybettiikleri için, Ermenistan ilim adamlarını ve parti teşekküllerini azarlayan "Pravda", onlardan "bütün burjuva-nasyonalistlik tezahürlerini kökünden kazımalarını" talep etmekte ve "marksist-leninist terbiyesini köksal bir şekilde ıslâhı" için onları mücadeleye çağırmaktadır.

Tarihi hakikatleri tahrif edenler bizzat "Pravda" ile Kremlin zorbalarının kendileridir. Onlar ilim adamlarından, ilmin, Rus-komünist temayülleri göre ayarlanması gibi, imkânsız şeyleri talep ediyorlar.

İlim adamlarından, "Azerilerin Rusyaya temayülleri" ve "Kafkasya halk kitlelerinin Rusyaya nazarlarını çevirecek, Rusyadan yardım dilediklerini" ispat etmelerini istemekten daha manasız bir şey tasavvur edilemez.

"Pravda" gazetesi ve ne renkte olurlarsa olsunlar Rus emperyalistleri yalnız tek tarihi hakikatı unutuyorlar. O da, Kafkasya milletlerinin daima Kafkasya için mücadele ettikleri ve daima kayıtsız şartsız istiklallerini arzu ettikleri hakikatıdır.

Kafkasya milletlerinin arasına nifak sokan, Kafkasyanın istilâsından evvel ve sonra, daima Rusya olmuştur. Bu husu-

sta en bariz misal 1905-1907 yıllarında, bizzat Kafkasya çar naibinin hazırladığı ve tatbik ettirdiği ermeni-müslüman kanlı savaşlarıdır.

Kızıl ordunun Kafkasyayı istilâsından sonra, Kafkasya milletlerinin tazyiki altında teşekkül eden Şimali Kafkasya cumhuriyeti ile Maveray-i Kafkasya federasyonunu acaba kim tasfiye etti? Kafkasya federasyonunun gölgesinden bile korkarak, bu federasyonu ilga eden bizzat Sovyet hükûmeti değil mi? Aynı Sovyet hükûmeti, ikinci dünya savaşından sonra, Bulgaristan ve diğer Slâv milletlerini Balkan federasyonuna karşı her türlü temayülleri kökünden baltalamış değil mi?

Rusların yeni soğuk harp taktikleri

Yazan: M. H. Türkeku

Batılı devletlerin istihbarat raporlarına dayanarak, yetgili çevrelerin bildirdiklerine göre, geçen mart ayından bu yana Kremlinde birbirini takip eden hummalı toplantılar cereyan etmiştir. Geçenlerde yapılan kalabalık Çin heyetinin Moskova ziyaretleri ve Rus idarecileriyle uzun uzadıya görüşmeleri, Pekin sulh konferansı ve Komünist partisinin 19 ncü kongresi, birbiriyle alâkadar olarak, Kremlinde cereyan eden toplantılarda kararlaştırılmış birer taktiklerdir. İkinci dünya savaşından sonra Kremlin tarafından başlanmış ve 1947 yılında hız verilmiş soğuk harpten, Rus emperyalistlerini tatmin edecek derecede, netice alınamamıştır. Halbuki, Ruslar soğuk harpten yeni muvaffakiyetler elde edebileceklerine kani bulunuyorlardı.

1947 den bu yana hızlandırılan soğuk harbin Avrupadaki gayesi, komünizmin yayılmasını önlemek için yapılan Marsal yardım planını baltalamak, Avrupa

devletlerinin Amerika ile işbirliği yapmalarına engel olmak, Batı Almanya ile Fransa'nın yaklaşarak uzlaşmalarına mani olmak, Kremlin diktatörlerinin en fazla korktukları, Atlantik Savunma Pak-tının kurulmasını önlemek ve saire idi. Ruslar bu gayelerinin hiç birisini de tahakkuk ettiremediler. Marsal Yardım planı harpten çıkmış Avrupayı, Rusların arzu etmedikleri bir şekilde, kalkındırdı ve komünizm yayılmasının başlıca amili olan muhtemel sefaleti önledi. Ufak tefek aile kavgınlıkları haric, Avrupa devletleri Amerika Birleşik Devletleriyle daha sıkı işbirliği yapmağa başladılar. Demokratik yolda yürümeyi azmetmiş Almanya ile Fransa arasında her gün biraz daha hissedilir bir yakınlık husule gelmektedir. Ve bunların hepsinden mühim olan, Atlantik Savunma Pak-tı kurulmak şöyle dursun, fakat aynı zamanda Türkiye ve Yunanistanın da katılmalarıyla âlemsumul bir kuvvet halini almasıdır.

Asyada Hindistan, Pâkistan, Endonezya ve Birmanya gibi yeni istiklâllerine kavuşmuş memleketlerde komünizmi yaymak teşebbüsleri de Kremlinin istediği neticeyi vermemiş ve nihayet Kore ve Hindicinin de dahi, bolşevikleri istedikleri hedefe ulaştıramamışlardır. Bu durum karşısında Rus emperyalistleri taktik değiştirmek zorunda kalmışlar, ve Kremliindeki son hummalı toplantıların bu yeni taktikle alâkadar olduğuna hiç şüphe yoktur.

Son 19 ncı Komünist partisi kongresinde Stalin ve gürhunun nutuklarından ve Rus basın ve radyolarının son zamanlardaki neşriyatından anlaşıldığına göre, Ruslar bundan evvelki taktiklerinden vaz geçerek, tamamen yeni taktikler kullanmağa başlamışlardır. Rusların Orta ve Yakın Doğudaki yeni taktikleri, soğuk harbin ilk merhalesinde olduğu gibi komünizmi yaymak değil, fakat bu memleketlerdeki millî ve dinî hisleri kendi menfaatleri hesabına istismar etmektir. Yakın ve Orta Doğudaki komünist ajanları milliyetçi ve dinci maskelerine bürünerek, halkı umumiyetle Batılılara karşı isyana sevk ediyorlar. Komünist ajanlarının hakiki maksatları mahrumiyet içerisinde yaşayan Doğu memleketleri halklarını mesru hükûmetleri aleyhine tahrik etmektir.

İrandaki hâdiseler tam komünist ajanlarının istedikleri gibi cereyan etmiştir. Aşırı dinci Kâsanî taraftarlarıyla milliyetçi Musaddık taraftarlarını destekleyen komünistler, İngilizleri İrandan çıkarmağa muvaffak olmuşlardır. Şimdi de halkı Musaddık hükûmetine karşı ayaklandırmaya çalışıyorlar. Gecenlerde, Şaha karşı, Tahran sokaklarında cereyan eden hâdiseler Musaddık hükûmeti için bir ihtar mahiyetindedir.

Rus emperyalistlerinin Batı dünyasındaki yeni taktikleri ise, mümkün olduğu kadar Batı Avrupa devletleriyle Amerikanın Ba-

tılılarla sıkı işbirliği yapmasına mani olmaktadır. Rusların bu taktikleri Stalinin 19 ncı Komünist parti kongresinin arifesinde yazdığı makaleden ve Malenkov'ın parti kongresinde söylediği nutkundan da açıkça anlaşılmaktadır. Rusların Batıda en çok korktukları memleket, hiç şüphe yoktur ki, Almanyadır. Ruslar günde binlerce mark sarfederek, Almanyanın kurtuluşunu ve istikbalini Batılılarla ve bilhassa Amerikalılarla işbirliğinde gören Batı Almanya Başbakanı Dr. Adenauer aleyhinde propaganda yapmaktadırlar. Rusların maksatları, Alman halkının millî hislerini tahrik ederek, Amerikaya karşı kin uyandırmak. Almanyanın Fransa ile yaklaşmasına ve anlaşmasına mani olmak ve General Ridgway'ın dediği gibi, artık bir zaruret halini alan Alman ordularının teşkilini ve Batı savunmasına iştiraklerini önlemektir.

Rus emperyalistlerinin Uzak Doğudaki yeni taktikleri ise, Kore ve Hindicini harplerini devam ettirmek ve barışa susamış Hür Dünyayı uzayıp giden harplerle yıpratmak ve biktirmaktır.

Görülüyor ki, Kremlin idarecileri, 1947 den beri devam ettirdikleri, soğuk harbi yeni taktiklerle uzatmak fikrindedirler. Fakat soğuk harp derken, Ruslar galiba ateşle oynadıklarının farkında değildirler. Sıcak harp bir kaç yıldanberi Korede başlamış bulunmaktadır. Eğer Ruslar emperyalist gayelerinden vaz geçmezlerse ve kendileri için vahim neticeler doğuracak sıcak harbi devam ettirmekte ısrar ederlerse, günün birinde, Korede alevlenmiş sıcak harbin bütün dünyayı saracağı muhakkaktır. O zaman, dünya milletlerinin sulh ve sükûna kavusmaları ve rus pencesinde inleyen milyonlarca rus olmayan milletlerle beraber 40 milyondan fazla mahkûm Türkün de hür ve müstakil yaşamaları için kan üzerinde kurulmuş rus diktatörlüğünün ebediyen parçalanacağına şüphe yoktur.

Matbuata bir Nazar

KAFKASYA CUMHURİYETLERİNİN TANINMASI GÜNÜ

12 Ocak 1920 de Avrupa Müttefik Devletleri Ali Şurası Azerbaycan ile Gürcüstan Cumhuriyetlerinin istiklallerini tanıdı. Bu münasebete Ankara radyosu, Tarihî bir yaprak kısmında sunan söyledi:

"Bundan 33 yıl evvel 12 Ocak 1920 de Büyük Avrupa Devletleri tarafından Azerbaycan Cumhuriyetinin istiklali tanınmıştı. İki yıl kadar kısa bir müddetde bu Cumhuriyet demokratik esaslara dayanan muntazam bir idare teşkil etmişti. Devletler tarafından vukubulan tanınmanın mantıkî bir neticesi olarak Avrupa devletleri ile Şimalî Amerika Cumhuriyeti yeni teşekkül eden Cumhuriyetle diplomatik münasebata başlamışlardı".

Aynı mevzuda 10 Ocakta çıkan "Millet" (İstanbul) gazetesinde Mirza Bala imzasıyla "Azerbaycan İstiklâl Günü" unvanıyla bir makale dercedilmiştir. Makalede Kafkasya Cumhuriyetlerinin bahsi geçen tarihten itibaren milletlerarası bir mahiyet aldığı tebarüz ettirildikten sonra, deniliyor ki:

"Azerbaycan istiklâlinin tanıdığı günden bir yıl evvel 21 Ocak 1919 da galip müttefik devletlerin Yüksek Şurası, Amerika Cumhurreisi Wilson'a müracaat ederek, sabık Rusya İmparatorluğu arazisi üzerinde vücade gelen "Bütün Rus hükûmetlerinin", İstanbulda, Büyükkadada, bir konferansa davet etmesini rica ediyordu. Konferansın gayesi "Büyük ve parçalanmaz Rusya" yı diriltmek idi. İlk defa Milletlerarası münasebete karışacak olan Sovyet Rusya, 4 Şubat 1919 da bu davetiyeyle memnuniyetle kabul etti, fakat Kolçak ve Denikin tarafından kurulan Beyaz Rus hükûmetleri,

19 Şubatta bu davetiyeyle reddettiler. Yukarıda adı geçen Kızıl ve Beyaz Rus hükûmetleri ile beraber, Rus olmayan milletlerin millî devletleri de "Rus hükûmeti" telâkki eden zihniyeti yenmek için büyük gayretler sarfetmek icap ediyordu. "Milletler kendi mukadderatlarını bizzat kendileri tayin eder" gibi yüksek beşerî bir prensibi ihtiva eden Başkan Wilson'ın maruf "14 maddesi" bütün dünya umum eskârını çalkalayıp durduğu, Almanya, Avusturya, Macaristan ve Osmanlı imparatorluğu bu prensiplere tevfikân parçalandığı, ve yeni yeni millî devletlerin kurulduğu bu zamanda, "Büyük ve parçalanmaz Rusya" yeniden ihya etmek gayretiyle, Rus olmayan milletleri hürriyet ve istiklâl hakkından mahrum kılmak zihniyeti, ne yazık ki, bugün de yaşamaktadır. "Rusya milletlerini kurtarma komitesi" adını taşıyan hususî bir Amerikan komitesinde hâkim olan zihniyet işte bu zihniyettir. Bu zihniyete göre Sovyetler Birliği dahilinde yaşayan milletlerin umumî unvanı "Rusya milletleri" dir. Bu komitenin maddî ve manevî yardımı ile 16 Ekim 1952 de Münih'te teşekkül eden büyük Rusyacı Anti Bolşevik mücadele merkezinin deklârasyon ve nizamnamesinde, Rus olmayan milletlerin istiklâl hakları inkâr edilmektedir. Ve bu Ruslarla böyle bir anlaşmayı imza eden gafiller de, bir defa milletlerarası taslike mazhar olmuş millî istiklâl haklarını Rusyanın iç meselesi haline getirmekte tereddüt etmemişlerdir.

Kolçak'ın öldürülmesi, general Denikin'in mağlûbiyeti, kızılların muvaffakiyeti galip devletlerin tasavvurlarını altüst etti. Tasavvur olunan büyük ve parçalanmaz Beyaz Rusya yerine kıpkızıl bir Rus Çarlığı kuruldu. Çarlığın enkazı

üzerinde insanlara hürriyet, milletlere istiklâl verecek demokratik ve medenî bir rejim kurmak bahsinde Rus milleti en fena bir not aldı. Buna mukabil Rus olmayan milletler, Garbi Avrupa demokrasi prensiplerine uygun medenî Cumhuriyetler kurdular. Bunlar arasında Azerbaycan, Türk ve İslâm dünyasında ilk cumhuriyet idi. Rusyada kan gövdeyi götürmüş olduğu bir zamanda, Azerbaycan gibi millî devletlerde sulh ve sükun içinde medenî bir faaliyet devam ediyordu. Bunun mükâfatı olarak 12 Ocak 1920 de, İngiltere, Fransa ve İtalya Azerbaycan istiklâlini fiilen tanıdılar. Japonya, İran ve Lehistan hükümetleri de, az zaman sonra, bu karara ilihak ettiler. Azerbaycan hükûmeti 10 Şubat 1920 de Şimalî Amerika Birleşik Devletlerine müracaat ederek Azerbaycan istiklâlinin tanınmasını rica etti.

Azerbaycan artık müstakîl bir devlet halinde, milletler ailesine girmiş bulunuyordu. Bu mesut tarihi hâdise, Azerbaycanda olduğu gibi, o zaman işgal altındaki İstanbul'da da büyük tezahürlerle karşılandı ve Darülfünun konferans salonunda "Türk Ocağı" tarafından yapılan bir ihtifal ile tes'it edildi. Bugün Kızıl Rus istilâsı altında, "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği" dahilinde bile, hukuken müstakîl bir devlet olduğu kabul ve ilân edilen Azerbaycanın, bugünkü dâvası, bu sarîh haklarından lâ-yıkivle istifade ederek, istilâya uğramış Azerbaycanı yeniden istiklâle kavuştur-maktır.

Bolşevik Aleyhdarı Mücadele Koordinasyon Merkezi, Türk Matbuatı ve Kafkasya

Münih'te 11-16 Aralık tarihlerinde toplanan Kafkasya Konferansı "Kafkasya İstiklâl Komitesi" ni kurarak, ifadesini, umumî politika hakkındaki deklârasyonlarda ve Münih'te Amerikan Komitesinin yardımına mazhar olan Bolşevik Aleyh-

darı Mücadele Koordinasyon Merkezi'ne alâkasında bulan Kafkasya millî teşekküllerinin siyasi hattı hareketini tanzim etti.

Konferansı müteakip yapılan Basın toplantısından sonra, bir çok Alman, ecnebi ve ez-cümle nim resmî Türk gazetesi "Zafer" dahil olmak üzere, bütün Türk matbuatında bu hususta ajans haberleri neşredildi.

Bu keyfiyet her nedense Bolşevik Aleyhdarı Mücadele Koordinasyon Merkezi (BAMKM) ni sınırlendirmiş olacak ki, mezkûr teşkilâtın Merkez Bürosu rus "Golos Naroda" (4. 1. 53) gazetesinde şöyle bir tebliğ neşretmiştir:

"Bolşevik Aleyhdarı Mücadele Koordinasyon Merkezi tarafından tebliğ olunmuştur:

25 Ekim 1952 tarihli Türk "Zafer" gazetesinde Münih menşeli bir telegrafta yazıldığına göre, gûya geçenlerde Münih'te bir "Kafkasya İstiklâl Komitesi" kurulmuş ve "bu komite BAMKM ne, Kafkasya cumhuriyetleri istiklâlini tanımadığı için iştirak etmeği reddetmiş".

BAMKM, kurulduğunu yeni öğrendiği sözde "Kafkasya İstiklâl Komitesi" ile hiç bir zaman her hangi bir müzakereye girişmediğini ve binaenaleyh işbirliği teklifi mevzubahs olmadığını ilân eder.

Kafkasyalılar da dahil, şimdiki Sovyetler Birliği arazisinde yaşayan bütün milletler BAMKM nde temsil edilmiş bulunmaktadırlar."

Daha sonra herkesçe malûm BAMKM statüsünün esaslarını kısaca izah eden Merkezi Büro şöyle diyor:

"Türk gazetesinin bu gibi sayıları ne maksatla yaydığını bilmiyoruz."

Şunu kaydetmek lâzımdır ki, aynı "Golos Naroda" gazetesi geçen yıl Türkiye hakkında gayet çirkin bir yazı yazmıştı. Mevzubahs etmek istemediğimiz bu yazıya o zaman Türk matbuatı ehemmiyet vermedi. Fakat, BAMKM Merkez Bürosunun yukarıdaki tebliği Türk ga-

zetelerinde geniş tepki uyandırdı. Türk matbuatı, T. H. A. ajansının Münih'ten verdiği 25. 1. 53 tarihli telegraf haberini tefsirlerle birlikte neşretmiş bulunmaktadır.

26. 1. 53 tarihli "Milliyet" gazetesi bu hususta **"Sovyet yarıdakısı bir gazetenin neşriyatı"** başlığı altında verdiği haberde şöyle diyor:

"Münih'te muhacir beyaz Ruslar tarafından çıkarılan ve "Büyük Rusya" davasını güden bir teşekkülün nâşiri efkârı olan "Golos Naroda" gazetesi, bir müddetten beri Türkiyeye ve Türk matbuatına karşı hücumlarda bulunmaktadır.

"Büyük Rusya" davasını güden teşekküllerin değil de, Rusyanın parçalanmasını isteyen istiklâlcî grupların faaliyetlerine ait haberleri yayınladıkları için, yarı resmî Anadolu Ajansı ile "Zafer" gazetesine ve umumiyetle Türk matbuatına hücum eden bu gazete, bundan bir müddet evvel de, Türk muharrirlerinden Kadırcan Kaflı'nın Kafkasyanın istiklâli lehine yazdığı bir makaleyi ele alarak, Türkiyenin Kafkasyada "beyaz esir ticaretiyle meşgul olduğunu" halbuki "Rusyanın Kafkasyaya kültür ve hürriyet getirdiğini" de iddia etmiştir.

İşin asıl dikkate değer tarafı, bu rus gazetesiyle fikirlerini yayınladığı "Büyük Rusya" cı teşekkülün, Amerikan parasıyla faaliyet gösterdiği ve Türk tabiiyetinde bazı kimseleri de bünyesine celbettiği keyfiyetidir."

Başka bir Türk gazetesi "Son Posta" (26. 1. 53) T. H. A. nın aynı haberini neşrederek, haberin sonunda "bazı siyasi sergüzeştçilere" neden yardım yapıldığına hayret gösteriyor ve bunun "Türk-Amerikan dostluğuyla gayri kabili telif olduğunu" işaret ediyor.

"Demokrat İzmir" gazetesinde ise, bu münasebetle bir karikatür bile nesredilmiş, ve bu karikatürde Türk matbuatı Amerikalıya hitaben "Sen de Brütüs!" diye soruyor.

BAMKM acaba neden bu kadar telaşa düşmüştür? Zaten hiç bir Türk, Alman veya her hangi başka bir gazetede BAMKM nin Kafkasya İstiklâl Komitesine işbirliği teklif ettiği hususunda hiç bir kelime yoktur. Mevzu bahis olan Kafkasya İstiklâl Komitesinin BAMKM nin siyasi plâtförmüne ve mezkûr kurula iştirak eden Kafkasyahlara olan alâkasının tayinidir.

BAMKM nin, Kafkasya İstiklâl Komitesinin "mevcudiyetini ilk defa" "Zafer" gazetesinden öğrendiğine dair yaptığı beyanat ise gülünçtür. Gazeteler ve radyolar daha evvel Kafkasya Konferansı'nın toplanacağını haber verdikleri gibi, Konferansın neticeleri de, BAMKM nin ve onun nâşiri efkârı "Golos Naroda" gazetesinin de bulundukları Münih'te Basın toplantısında ilân edilmişti. Nihayet, BAMKM ne iştirak eden Kafkasyahlar ın da, eğer Kafkasya onları alâkadar ediyorsa, her halde Kafkasya Konferansı hakkında bilgi edinmeleri lâzım gelirdi.

DOĞU AVRUPA EMİGRASYONUNUN MESELELERİ

Bu başlık altında ve Estonya, Polonya emigrasyonlarının muhtelif meselelerine ve Ukrayna ile Kafkasya teşekküllerinin faaliyetine temas eden "Die Neue Zeitung" gazetesi (Münih'te almanca intişar eden Amerikan gazetesidir) 21/22 Şubat 1953 tarihli nüshasında ezcümle şöyle yazmaktadır:

"Geçenlerde Münih'te Türkiye, Fransa, İngiltere ve Batı Almanyadan gelen mümessillerin iştirakiyle ve Türkiyede yaşayan Azerbaycan Parlamentosunun reisi Resulzadenin başkanlığı altında, Kafkasya İstiklâl Komitesini kuran bir Konferans vukubulmuştur.

Konferans, Sovyet hükûmetinin 1944 de Şimalî Kafkasyada yaptığı topyekûn katliâm hakkında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lieye telgraf çekmiştir.

Kafkasya emigrasyonu mümessilleri meseleyi Birleşmiş Milletler Genel Asamblesine arz edilmesi talebinde bulunmuşlardır."

"KAFKASYA DERGİSİ"

İstanbulda, Türk dilinde ve İsmail Ziya Bersin idaresinde resimli yeni bir "Kafkas Dergisi" intişar etmeğe başlamıştır.

Dergiye geniş bir şekilde, sözde eski Kafkasya muhacirleri iştirak etmektedirler. Ma'üm olduğu vechile bunlar, 1864 yılında Şimali Kafkasyanın başına gelen müthiş telâketten ve Kafkasyanın tamamının istilâsı demek olan Çerkes Meclisinin çökmesinden sonra, Çar hükümeti tarafından vatanlarını terketmek mecburiyetinden kalarak Türkiye'ye göç etmiş eski Kafkasyalıların ahfadıdır.

Dergi eski vatan - Kafkasyaya karşı hasret ve sevgi hisleriyle dolu tarihi, iktisadî bir sıra makaleler ihtiva etmektedir.

Derginin müteşebbisleri, din, milliyet ve doğum yeri farkları gözetilmeden bütün Kafkasyalıların birleşmesi hedefini güdüyorlar. "Doğum yerinin" bilhassa tasrih edilmesinin sebebi, dercedilen makalenin birisinden anlaşıldığına göre, Kafkasya meseleleriyle uğraşan bazı kimselerin "Kafkasyada doğmuş olmayı bir imtiyaz olarak telâkki ettiklerinden ve aralarına kimseyi almadıklarından" ileri gelmiştir.

Bu acı satırlar bilhassa şayanı dikkattir. Bizim tarihimizde, hiç bir zaman Kafkasyalıların arasında böyle manasız ve haksız taksimata iyma bile yapılmamıştır. Her Kafkasyalının, nerede doğarsa doğsun, Kafkasya hakkında konuşmak veya yazmak şöyle dursun, fakat aynı zamanda, evvelâ çarların, sonra da Sovyet zorbalığının, ecdatlarından zorla aldıkları topraklara yeniden sahip olmağa hakkı vardır. Biz, Kafkasya emigrasyonunun her türlü "eski", "yeni" veya

"yepyeni" kısımlara taksim edilmesinin kat'iyen aleyhindeyiz. Kafkasya kurtuluşunun, gerek vatanda ve gerek dışarıda bulunan bütün kuvvetlerin vahdetine bağlı olduğuna inanıyoruz.

Bunun için, her Kafkasyalının, hangi nesilden olursa olsun, bedbaht emigrasyonumuzun kalabalık ve vahit ailesi içine nifak sokan tahrikçi ve çılgınları terzil etmek vazifesidir.

Yeni "Kafkas Dergisi"ni selâmlar ve haklı neşriyatında canı gönülden muvaffakiyetler temenni ederiz.

"OSVOBOJDENİYE" gazetesi

Neu Ulm şehrinde (Almanya) 1 Şubat'tan itibaren, "Sovyetler Birliği milletler arası ihtilâlcî-demokrat hareketinin müsterek organı" olarak, rus dilinde "Osvo-bojdeniye" (Kurtuluş) isminde iki haftalık yeni bir gazete intişar etmeğe başlamıştır. Gazete, tam müsavat ve müteka-bil hürmet esasları dahilinde; bütün milletlerin antibolşevik savaşçılarının sıkı işbirliğini temin etmek gayesini gütmektedir.

Gazetenin hedefleri, Şubat ayı içinde çıkan iki nüshasında, her türlü dedikoduyu reddecek şekilde tayin edilmiş bulunmaktadır.

Şunu da kaydetmek lâzımdır ki, "Antibolşevik Koordinasyon merkezine iştirak edenlerin" aksine olarak, bütün milletlerin bilâkaydüşart hürriyet ve istiklâllerini müdafaa eden bu gazete bazı Ruslar da iştirak etmektedirler.

"Birleşik Kafkasya" yeni gazeteye muvaffakiyetler ve uzun ömürler diler.

KATLİÂM KURBANLARI

Sovyet hükümetinin Karaçay-Balkar ve Çeçen-İnguş bölgeleri halklarını toptekûn imhasının 9 ncı yıldönümü münasebetiyle, Münih'te, 23 Şubatta Şimali-Kafkasya Milli Komitesinin matem toplantısı yapılmıştır.

MUHTELİF HABERLER

TARİHİN EN BÜYÜK YALANI

T. H. A. ajansının 2 Ocak 1953 tarihinde Washington'dan bildirdiğine göre, Sovyet Rusya'da tes'it edilen "Sovyet Cumhuriyetlerinin birleşmesi yıldönümü" Amerikan resmi çevrelerinde, Rus propagandasının tipik bir nümunesi olarak tavsif edilmektedir.

Bütün Sovyetler Birliği dahilinde 16 cumhuriyetin "gönüllü olarak" birleşmelerinin 30 ncu yıl dönümünün tantanalı törenle tes'it edilmesi, tarihin en büyük yalanı ve riyakârlığıdır.

1918 yılında, Bolşevik ihtilâli zamanında, tarihin muhtelif devirlerinde müstakil yaşamış olan bir çok milletler istiklallerini ilân ederek Rusya ile alakalarını kesmişlerdi.

Bilâhare Ukrayna, Belorusya, Kırım, İdil-Ural, Şimali Kafkasya, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcüstan, Türkistan, Baltik memleketleri silâh gücüyle ve kanlı çarpışmalardan sonra zaptedilerek zorla Rusyaya ilhak edilmişlerdir. Bu hususta bu milletlerin hiç bir zaman fikirlerine müracaat edilmemiştir.

AMERİKA YALTA ANLAŞMASINI İPTAL EDİYOR

A. P. ajansının 20. 1. 53 de Washington'dan verdiği habere göre, Amerika Birleşik Devletleri Dışbakanı D. F. Dulles yaptığı ilk Basın toplantısında Uzak Doğu, Yakın Doğu, Berlin, Avrupa ordusu, Avrupa gümrük birliği gibi siyasi meselelere ve gizli anlaşmalara temas ederek şöyle demiştir:

"Yaltada akdedilen gizli anlaşmaların iptali, Sovyet Rusyanın hangi anlaşmaları ihlâl ettiğini meydana çıkarmak ve aynı zamanda mahkûm milletlerin kur-

tuluşları hususunda Amerikanın limit izhar ettiğini bildirmek hedefini gülmektedir."

AZERBAYCANDA İSYAN

T. H. A. ajansının Belgrat muhabirinin 14. 1. 53 tarihinde verdiği habere göre, buraya emni menbalardan gelen haberlerden, bir müddet evvel Azerbaycanı Nuha şehri köylerinde büyük çapta bir isyan başgöstermiş olduğu öğrenilmiştir. İsyanı tenkile gelen kızılordu ve polis küt'aları binlerce "ası" tarafından çembere alınarak tamamilen imha edildikten sonra, "asiler" şehre doğru yürümeye başlamışlardır.

Atelacele getirilen takviye küt'aları ve paraşütçü birlikleriyle vatanperverler arasında günlerce devam eden çarpışmalar vukubulmuş ve köylüler yüzlerce rus askerini öldürdükten ve kendileri de ağır zayıat verdikten sonra dağlara çekilmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Azerbaycan vatanperverleri dağlarda, yıllardan beri yaşayan ve Ruslara karşı cete harbi yapan Avar Türklerine iltihak etmişlerdir.

SOVYET-İZRAİL MUNASEBETLERİ

9 şubatta Tel-Avivde Sovyet elçiliğinde patlatılan bir bomba, bir kaç elçilik memurunun ağır surette yaralanmasına sebep olmuştur. İnfilâktan sonra Elçilik mensupları polisin ve itfaiyenin Elçilik binasına girmelerine mani olmuşlardır. İsrailde Sovyet elçilik memurlarına yapılan suikastın, son zamanlarda Sovyetler Birliğinde başlayan yahudi aleyhdarlığı yüzünden vukubulduğu söylenmektedir.

İzrail hükümetinin suikast dolayısıyla Sovyet elçisine teesürlerini bildirdiği ve suçluların en ağır cezalara çarptırılacağını vait ettiği halde, Sovyet hükümeti 13 şubatta nota vererek, İzraile diplomatik münasebetlerin kesildiğini bildirmiştir. Aynı tarihte İzrail diplomatlarına Sovyetler Birliğini derhal terketmeleri söylenmiştir. Sovyet elçilik erkânı da Tel-Aviv'i terketmiş bulunmaktadır.

UKRAYNA İSTİKLÂL GÜNÜ

30 Ocak 1953 de Münhendeki Ukrayna emigrasyonu, Bavyera İktisat Bakanlığının büyük salonunda Ukrayna istiklâlînin 35 nci yıldönümünü tes'it etmiştir.

Malûm olduğu vechile 22 Ocak 1918 de serbest oyla seçilen Ukrayna milletinin mümessilleri Kiyef'de Sofya meydanında Ukraynanın bağımsızlığı hakkındaki beyannameyi büyük bir törenle ilân etmişlerdi.

Yıldönümü münasebetiyle bir çok hatipler söz alarak, Ukraynanın tarihi, istiklâl mücadelesi ve istiklâl devri hakkında söz söylemişlerdir.

Toplantı hep beraber söylenen Ukrayna millî marşıyla nihayet bulmuştur.

ALMANYADAKİ AZERİLERİN

NAZARI DİKKATİNE

Batı Almanya Azerbaycan Muhacir Komitesi yıllık toplantısının 22 Mart 1953 de Neu Ulm, Finningerstr 102 de yapılması kararlaştırılmıştır. Eski İdare Heyeti faaliyet raporunu okuduktan sonra, yeni idare heyeti seçimleri yapılacaktır. Almanyanın batı mntakalarında yaşayan bütün Azerilerin bu toplantıya iştirak etmeleri rica olunur. Toplantıya gelemeyenler, kendi namzetlerini kapalı zarflar içerisinde seçim komisyonuna gönderebilirler. Bütün müracaatlar seçim komisyonu üyeleri Allahverdi Ab-

basoğlu ve Semran Mehmetzade -Neu Ulm, Finningerstr. 102 adresine yapılmalıdır.

Toplantıya Kafkasya millî komiteleri Bavyera hükümeti Muhacir İşleri Komiserliği mümessilleri de davet edilmişlerdir.

Toplantı 22 Mart sabahı saat 9 da başlayacaktır.

"KIZIL HİMLER"

Almanyanın sovyet mntakasında ya-nı Doğu Almanya hükümeti Millî Emniyet Bakanlığı nezdinde hususi altıncı şube ihdas edilmiştir. Bu şubenin başına Valter isminde eski bir nazi tayin edilmiştir. Ona haklı olarak "Kızıl Himler" ismi takılmıştır. Bu şube hususi olarak Yahudilerin takibati için ihdas edilmiştir. "Kızıl Himler"-Valter kısa bir zaman içerisinde faaliyetini genişleterek, yalnız Berlinin doğu kısmında 300 den fazla Yahudi evini müsadere etmiştir. Ev sahiplerinin akıbeti hakkında hiç bir havadis sızmamıştır.

AMERİKAN KOMİTESİ

İnanılır kaynaklardan bildirildiğine göre "Rusya milletlerini Kurtarma Amerikan Komitesi" nin ismi değiştirilerek, "Sovyetler Birliği Milletlerini Kurtarma Amerikan Komitesi" ismi konmuştur.

Bununla ilgili olarak "Bolşevik Ale-yhdarı Mücadele Koordinasyon Merkezi" nin dağıldığı sayıası yayılmıştır.

İLÂN

Şimalî Kafkasya Millî Komitesinden bildirildiğine göre, Bay Ramazan Traho mezkûr Komitenin sekreterlik vazifesinden ayrılmıştır. Mümâileyhin aynı zamanda "Birleşik Kafkasya" idarehane-sile de alâkası kalmamıştır.